

Som søn af en sømand, og med en barndom på sømandsøen Boge. Med barndomshjemmet lige til vandet, og hvor min lidt ældre broder og jeg, som man siger " plaskede husvanget til søs", havde det måske været naturligt, at vi var gået i vor faders fodspor og valgt søens vej.

Vi levede en skøn barndom, en rigtig drengetilværelse, på denne dejlige ø i Smålandsfarvandet syd for Sjælland, ved skov og strand. Tidligt lærte vi alle de forskellige sømandsudtryk at kende, enten af vor fader, eller af de mange navigatorer, der dengang næsten dagligt kom på vores forældres lille hotel, fra navigationsskolen, som endnu sammen med kostskolen var et par af øens store aktiver.

Vi lærte at bruge hånd og hoved. Vores fader der var meget dygtig med høvl og sav, havde selv lavet en meget fin pram. Vi roede i vores pram med årer, der i begyndelsen var dobbelt så lange som os selv. Vi havde i sandhed saltvand i "årerne". Vi lærte meget hurtigt hvad der var styrbord og bagbord, stævn, låring, hæk og meget mer. Lærte at svømme som de vandhunde vi var. Selv om mine forældre var hotelejere, var vi ikke rige på gods og guld, tværtimod. Vores rigdom bestod i et par vidunderlige forældre og et frit drengeliv i denne meget skønne natur. Vore kroppe brunedes om sommeren af sol og saltvand. Sommeren, som vi dengang synes var meget lang og dejlig, var højdepunktet, når vores jævnaldrende fætter fra København kom på besøg i hele sin ferie. Det var et liv i pagt med naturen. Utallige gange faldt vi selvfølgelig uforvarende i vandet med tøjet på, enten fra båd eller fra den lange bade- og badebro. Således præsterede min kære bror at falde i vandet tre gange på en dag, og måtte skifte det drivvåde tøj. Men vore forældre tog det pænt. Ved vores badebro lå desuden en del mindre joller, og ude ved bøjer lå endnu ca. 10 flotte lystbåde og motorbåde. Vi blev derfor meget præget af sejlsporten, og fik da også senere selv en mindre sejlbåd.

Min lidt ældre bror blev stærkt interesseret i alt hvad der havde med skibe at gøre. Vi sejlede i vores robåd, sejlbåd og i kajak. Den sidste var en foræring fra en rar onkel i København.

Min broder overvejede en tid at stå til søs, ville så være skibskonstruktør, men endte med at blive lærer, og kom aldrig rigtig til søs, bortset fra ture med egen eller andres både i de mere nære farvande.

Jeg havde ingen tanker om at komme til søs, men gik alligevel på en måde i min faders fodspor. Han var jo gået i land, efter mange år som sømand, og var blevet hotelmand. Derfor blev jeg uddannet i branchen som kok, og netop dette bevirkede, at jeg kom, som man siger " ud på de dybe vande. Så fremmede lande, og i to kortere perioder fik uforglemmelige oplevelser og minder.

2. Efter min uddannelse på "Hivex" skulle jeg være soldat. Jeg var på session i det gamle tøjhus på slotsholmen. I rad og række og uden en travl på kroppen, kom vi ind i sessionslokalet. Noget generte ved de flere kvindelige tilstedeværende. Blev målt, måtte sige "ah" med en pind på tungen, og hoste samtidig med at lægen følte os på kønsdelene. Jeg blev spurgt om jeg havde nogen særlige ønsker om hvilket værn jeg helst ville aftjene min værnepligt ved, og anmodede straks om at komme til marinen. Jeg havde bestemt ikke noget ønske om at blive "fontusse".

Jeg havde nemlig en bestemt mening med dette. En af mine gode venner og lærekammerat, som hed Helmuth Stage Hansen, havde året før i 1935 været i marinen, og blev som sådan kok i kongekabysen ombord på kongeskibet "Dannebrog". Det var det år, da vores flotte kronprins Frederik vandt den smukke svenske kronprinsesse Ingrid. Desværre vandt han ikke tillige, det halve kongerige, ærgerligt nok, for så kunne vi passende have fået Skåne, Halland og Blekinge tilbage. Det burde have været en passende medgift. Men denne vor barndoms eventyrfortællinger var jo forlængst gået af mode. O.K. Vi fik vores senere så fantastiske, dygtige og folkekære dronning Ingrid, der vandt alle danske hjerter. Så må de tre provinser vente til en anden gang. Min gode ven havde fortalt om sine dejlige ture med "Dannebrog", blandt andet selvfølgelig den helt uforglemmelig tur til Stockholm, til kronprinsesse Ingrid og kronprins Frederiks bryllup, hvorefter de ankom til toldboden d. 24 maj 1935 under megen festivitas. Det havde for ham været en enestående oplevelse. Med alt dette havde jeg lange gået og drømt om at blive hans efterfølger i kongekabysen ombord på "Dannebrog". Måske lidt højt flyvende planer. Men jeg mente, at med min gode uddanⁿelse og min gode eksamen skulle jeg nok have en chance.

I første omgang blev mit ønske om at komme til marinen opfyldt. Dette at man nu skulle ind som "soldat" blev imødeset med blandede forventninger. Så oprandt da dagen d. 23 marts 1936, hvor jeg mødte på holmen. Afleverede mit civile tøj og min bløde hat, og krøb i kongens klæ'r. Afleverede lidt og fik en ladning, der bestod af en masse kluns-, en såkaldt svar stortrøje, en daglig blå marineuniform og en finere landgangs- og paradeuniform, samt diverse undertrøjer, drejls- og arbejdstøj og endelig et par solide militærstøvler og sokker, køje, køjesæk og tæpper. Her, efter at vi var kommet ind på den anden side af de bevogtede gitterporte ved indkørslen til flådestationen, oplevede vi efterhånden en helt anden verden end den vi var kommet fra. Det var en verden alene befolket af mænd, alle i uniformer med markerede rangordningstegn. Med århundredgamle traditioner, og hvor præcision var en selvfølge. Vort ordforråd blev efterhånden foreget med adskillige nye gloser.

De første fem uger gennemgik vi den traditionelle rekruttid. Vi blev indkvarteret på det gamle ærverdige orlogsskib "Fyn". Eller rettere sagt resterne heraf. Det var forlængst omdannet til kaserneskip og lå ved "ele-

3. fanteH, der er en lille ø på holmen, vest for batteriet "Sixtus", som den var forbundet med ved en bro. Øen dannedes i 1782 ved sankningen af orlogsskibet "Nye elefant"

Orlogsskibet "Fyn" var en krydser, bygget af stål, og blev søsat i 1882. Det var på grund af meget høje omkostninger ved udrustningen kun på 4 længere togter. Det blev oplagt i 1903, og blev kaserheskib. I 1962 blev det solgt. "Elefanten" var en tredækker på 90 kanoner, og var aktiv igennem hele den store nordiske krig 1709- 20. Blandt andet var den flagskib i slaget i Køge bugt i 1710, og i slaget ved Pommern i 1712, og igen ved slaget ved Rygen i 1715. Skibet blev kasseret som stærkt kølbrudent i 1726, og blev sænket som bradbænk ved Nyholm i 1728. Ordet bradbænk, der hører fortiden til var det sted på Orlogsværftet, hvor der fandtes ankag til kølhaling af skibene, og hvoraft der afgaves assistance ved orlogsskibenes forhaling og fortøjning, samt ved ind- og udtagelse af svære vægte som f.eks. kanoner, dampkedler, master o. lign.

Vi lå her på "banjerne" på "Fyn" ca. 500 mand. Ved De, at banjer ifølge ordbog, egentlig betyder straffeanstalt (ret betegnende forøvrigt) fra italiensk "bagno", bad, om et fængsel i Livorno, indrettet i gl. badeanstalt, men betyder altså også besætningens opholdsrum på et krigsskibs nederste dæk. Vi lå her med så mange mænd, tæt pakket, side om side, i vores hængekøjer om natten. Klokkeren 21 skulle alt lys være slukket, og så skulle der være ro. Det var jo en lidt abnorm sengetid, her køjetid, for unge mænd, især i forårstiden. Det var vi bestemt ikke vant til i det private liv. Snakken gik da også i smug i den første times tid, og mangen saftig historie blev fortalt, inden der efterhånden bredte sig en mere eller mindre højlydt snorken, prusten og stønnen. Men køjerne var faktisk meget behagelige at sove i. Her, i land, hængte de jo i ro, og uden slinger, som de ellers ikke ville have gjort i urolig sø.

Klokken 6 morgen blev vi vækket af kvartermester Mikkelsens bådsmandspibe. Nogen var mere eller mindre morgenduelige. Hans yndlingsudtryk var, "må vi så se de små lyserøde". Han var, som iøvrigt alle officererne, ellers en meget flink mand. Men sovetrykkerne, der ikke efterkom ordren til at tørne ud, blev simpelthen væltet ud af køjerne. Køjetøjet skulle pakkes på rekordtid, og det skulle være ordentlig. Så gik det derefter i løb ud og ned på "elefanten", hvor der var vaskekummer under et halvtag, og der var ikke både varmt og koldt vand i hanerne, som hjemme i badeværelset. Det kunne være en lidt kølig omgang i den endnu vinteragtige morgenluft. Men noget koldt vand i hovedet kunne nok gøre os vågne.

Efter morgentoilettet foregik det i løb til kasernen til morgenmad, og derefter mønstring i kasernegården. Det er klart at med så mange mand stuvet sammen på så snæver plads på banjerne på "Fyn", var luften om natten ikke ligefrem fri for baciller og dunster. Det var jo nok en ren udklækningsanstalt for smitte. Det resulterede da også ret hurtigt i en

4. større epeдеми af influenza og røde hunde. Blandt andet med symptomerne to små knuder i nakken. Det tyndede gevaldigt ud i rækkerne, og 2-300 mand endte da også på epe데미afdelingen på militærhospitalet på Tagensvej, hvor vi blev anbragt i barakkerne, hvorfra vi havde en herlig udsigt til fodboldbanerne. Jo, jeg var også en af patienterne, der havde fornøjelsen at stifte bekendtskab med "hundene", de røde. Dog ikke særlig hårdt angrebet. Behandlingen indskrænkede sig nærmest til halsgurgling flere gange dagligt, og så sengeleje. Jeg tror, at det var her jeg lærte at sætte pris på kamillene.

Jeg var snart tilbage på kasernen igen, efter den nødvendige karantæne. I de ca. 7 måneder værnepligten, for vores vedkommende dengang varede, blev vores identitet reduceret til blot at være et nummer. Navne blev aldrig nævnt på rekrutterne. Mit nummer og navn var nu fremover 419, og jeg hørte til Dronningens kvarter. Så kom der en tid med øvelser i militær disciplin. Uendelige opstillinger i kasernegården. Nogle enkelte marcher ud langs kystvejen på Amager, hvor vi ofte under marchen skrålede "Napoleon og hans tusind mand". Kommandoråbene rr-et, rr-ør, gevær ved fod, - gevær ved skulder, præster gevær, og gud ved hvad gjaldede i det uendelige. Vi havde nogle få skydeøvelser med gamle rifler, hvis løb var udfyldt til 6 mm patroner. For dem der ikke i forvejen vidste det, lærer vi bl.a., at det skydevåben vi fik udleveret, altså ikke var "en bøsse", men et gevær. Skydningen foregik i et stort rum under den gamle mastekran, hvor vi lå på maven og skød. For at gøre det mere realistisk, var vi ude et sted og skød til måls efter billeder af en marinesoldat. Ikke et ord om min træfsikkerhed.

Holmen (Nyholm- Bremerholm) er den ældste af de holme, hvorpå orlogsværftet i København er opført. Under Chr. d. 3¹ blev Bremerholm (Gammelholm) landfast ved udfyldning af sejllobet "Dybden", hvorefter flåden havde sine værfter og magasiner her. Anlægget begyndte under Chr. d. 5¹. Oprindelig var der fra 1692-1866 to samvirkende orlogsværfter, nemlig Bremerholm og Nyholm. Orlogsværftet blev anlagt som et led i udbygningen af Københavns befæstning, og sluttede i nord med bastionen "Quitus". Det første orlogsskib som byggedes her blev forøvrigt kaldt "Dannebrog", der blev søsat d. 6¹ oktober 1692, og som 18 år senere på nær 2 dage, nemlig d. 4 oktober 1710 sprang i luften med kommandør Ivar Huitfeldt (1665-1710), som chef under svenske Gyldenløves slag mod den danske flåde i Køge bugt. Kun to af en besætning på 500 mand blev reddet. Fra vraket blev 1872-75 opfisket en del kanoner, hvorefter et par stykker blev anbragt ved mindesmærket for Huitfeldt på langelinie. Et andet "Dannebrog" var Olfert Fischers flagskib under slaget på Reden d. 2 april 1801, hvor han var den modige Chef for den flydende defension.

I 1858 nedlagdes værftet på Bremerholm. Anlægget blev senere udvidet med endnu en nordligere bastion under Chr. d. 6¹ med det dengang formidable batteri, som efter ham fik navnet "Sixtus". I denne periode byggedes også bag bastionen, den nuværende hovedvægtsbygning 1744, og den tårnlignende "Mastekran" 1740-51), der selv om den ikke ligefrem ligner "Frihedsgud-

5. inden", dog endnu står som et vartegn ved indsejlingen til København. Skibsbyggeriet flyttedes i 1924-25 fra Nyholm til Dokken. Det var i sandhed et sted med en righoldig, og til tider dramatisk historie på bagen jeg her var havnet i. Ingen drømte om, at verden 3 år senere skulle kastes ud i en djævelsk krig, og også det lille Danmark skulle bli-
inddraget. Og netop her i flådens leje skulle voldsomme begivenheder finde sted, idet vore tapre søofficerer og menige i den rette ånd, klokken 4 morgen i regn og blæst sankede det meste af den danske flåde og bød tyskerne en værdig modstand.

Jeg var nu, som man før i tiden kaldte det, kommet til orlogs. Ordet "orlogs" stammer ifølge mit fortræffelige leksikon, fra det oldnordiske "ørlogi", på mellem-nedertysk "orlock", som betyder krig, kamp, strid, og som nu i almindelighed kun anvendes om krigstjente til søs. Det var altså dette jeg nu skulle lære en bid af, og som jeg ved min værnepligts afslutning måtte konstatere, heldigvis, ikke i udpræget grad havde været særlig krigerisk. I stedet for gav min værnepligt mig seks mindeværdige måneder som jeg i dag meget nødtigt ville have undværet, og som gav mig, og sikkert også de andre værnepligtige ombord på "Dannebrog", nogle fantastiske oplevelser og handlinger, som jeg i det følgende skal give læserne en andel i.

Vi spiste, eller "skaffede", som det nu hed, på kasernen. Et af de mange nye ord vi kunne føje til vort gloseforråd i tidens løb. Vores drikkekrus hed f.eks. en "mukke". Der blev efter tur valgt en "baksmand", som havde "bakstørn". Han skulle hente maden til sit bord og rydde op. Kartoflerne, som der var rigeligt af fik vi med skrallen på i store bakker. Maden var god, men de fleste havde i begyndelsen lidt svært ved at tåle kostforandringen, måske især det syrnede rugbrød. Så der var altid trangsel ved det noget primitive W.C. (water closet) somdet altså ikke var, kun en pind at sidde på, ingen skyl. Det befandt sig helt oppe på fordækket af kaserneskipet.

Min deling var under kommando af søløjtnant Salling, og hørte til 1. kompagni under kaptajn-løjtnant Dinesen. I teoritimerne lærte vi rangklasserne og disses distinktioner at kende, hvorledes vi skulle optræde og evt. tiltale de kongelige. Hvorledes man skulle banke på en dør 1-2 .. 3-4, og komme ind, stå ret med "møsen", og kaldet huen under venstre arm. Og ikke mindst hvad enhver havde godt af at lære "præcission". Præcission var et begreb, der var en æresag. Dette var også en del af vor uddannelse i den ædle krigskunst.

I de 5 uger som rekrutttiden varede havde vi ikke landlov. Vi længtes jo naturligvis efter at komme ud og bræle med vores flotte landlovs- og paradeuniformer.

Så inden at rekrutttiden var forbi, skulle vi udtages til, og fordeles på de forskellige poster rundt om på skibene og flådestationer m.m. Forinden havde jeg talt med mine overordnede, om mine ønsker om at komme

med kongeskibet "Dannebrog". Jeg fik besked på at sende en ansøgning. Den blev fint formuleret og ledsaget af mine anbefalinger. Dagene gik i ulidelig spending. Min lykkeligste dag var den dag, da jeg fik at vide, at jeg var udtaget til at være kok i "Dannebrog", og ikke alene det, men at jeg også var udtaget til at være kok i kongekabyssen, og til den tid altså skulle lave mad til de kongelige personer og til officererne når de kongelige ikke var ombord. De mål jeg havde sat mig og så forsigtigt havde håbet på var nu nået.

Heræfter kom der til at stå "Dannebrog" på vores huebånd, og vi var misundt af alle. Kongeskibet lå afmonteret inde i flådens leje. Det skulle nu gøres klar til sommerens togter. Hver dag gik turen til skibet. I gåsegang over en gængende pontonbro med forrædderiske mellemrum. Hver gang vi kom kom tilet sådant hul led der et advarende "hul" til efterfølgeren. Her ombord ^{skulle} vi nu i de kommende måneder, efter at averteringen var overstået, få et væld af vidunderlige oplevelser og minder for livet.

Overfor "Dannebrog" lå i flådens leje to gamle ærverdige og næsten udtjente slagskibe. Nemlig "Peder Skram" og "Olfert Fischer". Peder Skram opkaldt efter samme, også kaldet "Danmarks Vovehals", men også "den grueligt hidsige" admiral (Ca. 1500-1581). Begge med deres meget lave skrog. Bag os den nyligt ombyggede "Niels Juul", der havde plads til et mandskab på 250. Det var jo ikke ligefrem hangarskibe, men havde efter vor målestok et vist imponerende udseende. Nærmere ved toldboden lå den gamle "Fylla", som man kaldte "Sardindåsen", købt fra England efter 1° verdenskrig, og bygget af utidsvarende materialer. Endvidere lå i flådens leje diverse torpedobåde, undervandsbåde og minestrygere.

Men som en svane i andedammen lå vores skib, "Dannebrog". Et meget smukt skib med sit hvide skrog med ornamenter af guld. Nationens stolthed. Det første kongeskib med navnet "Dannebrog", der var en hjuldamper blev bygget i 1879-80. Blev forlænget og moderniseret i 1906-7, men blev så sent som i 1931 udrangeret. Det blev afløst af det nye "Danneborg", der blev et toskruet motorskib, 74,0 m. langt og 10,44 m. bredt med et dybtgående på 3,71 m. - 1300 tons, - 1800 hestes kraft, og en fart på 14-15 knob, d.v.s. det antal sømil et skib sejler i timen. Sømil, også kaldet kvartmil, er 1883 m. Besætningens antal var på 52 mand. "Dannebrog" blev bygget med et større tilskud fra privat side. Det var altså ret nyt og blev beundret overalt hvor vi kom frem. Selv om det hørte til den danske flåde, var det jo ikke i den forstand, et krigsskib med diverse forsvars- og angrebsmidler, så havde det dog en kanon ombord, nemlig en revolverkanon, der blev pudset flittigt, anbragt på fordækket i stævnen. Blev medens vi var ombord, heldigvis kun brugt til saluttering.

Vi havde nu fået "landlov". Også på det punkt hørte jeg glædeligvis til de privilegerede, ligesom tjeneren og skrædderen, idet jeg havde tilladelse til landgang hver aften eller dag, og tillige med nattegn. Tilladelsen blev brugt flittigt.

Vi var nu blevet et team, der havde faste makkerer og officerer. Lærte efterhånden hinanden at kende og fandt sammen i grupper. Skibets chef var det år kommandorkaptajn Evers. En behagelig chef. Han havde været med på den danske krydser "Gejser", på hvilke der den 25 maj 1923, indtraf en alvorlig eksplosion i smålandsfarvandet nær Madsnedsund. Det var et tågeudviklingsapparat, der eksploderede, og 56 af officerer og mandskab blev tildels meget hårdt forbrændt, og mange fik livsvarigt men af forbrændingerne. Således havde Evers forbrændingsår i ansigtet. Vor næstkommanderende var kaptajnløjtnant Steensen.

Jeg sluttede et nært venskab med "tjeneren" Eigil og "skrædderen" Abrahamsen. Jeg selv blev af officererne kaldt "mesterkokken", en smigrende, men jeg synes nok en lidt overdreven tittel. Tjeneren serverede for de kongelige i hvid uniform og med hvide handsker, ellers serverede han for officererne. Skrædderen som altså ikke var skrædder ombord, var chefens oppasser. Fra nu af var det så at sige altid "tjeneren", "skrædderen" og "kokken" der gik i land sammen. Et godt venskab, der holdt gennem hele soldatertiden, og burde have holdt langt derudover. Vi var nogle stolte paver, når vi nyvaskede og velbarberede i vores, synes vi selv flotte uniform, gik i land. Beklædterne med den berømte klap foran, var altid nypræsede og børstede. Skoene, der var vores egne, nypudsede. Benklædterne forneden kunne efter datidens mode, som nogle rigtige "sailor man", ikke blive brede nok. Det var vidst ulovligt, men vi fik på en eller anden måde fat i nogle buksebrædder, der blev presset op i bukserne, og så ad natten over, for at udvide stoffet forneden a la "skioper skræk". Som regel lå vi på dem for at få pressefolder. Foruden et sæt dagligt blåt af ringere kvalitet, havde vi 2 sæt hvidt drejlstøj. Vaskningen af sidstnævnte foregik ved at de blev lagt på "dørken" og skrubbet med sæbevand.

Der var to "kabysser" om bord. Kabys, var oprindeligt betegnelsen for et skur eller hus på dækket. Det har åbenbart været et sted hvor man tilberedte mandskabets mad, da "kabys" nu er betegnelsen for køkken ombord, og som nu i moderne skibe er flyttet ned under dækket på et mere forsvarligt sted. Et andet ord som man måske skulle ^{mane} have noget med kabys at gøre, er "kabysbestik". Det har imidlertid ikke noget med knive og gafler at gøre, men besynderligt nok er et udtryk for ubegrundet sladder og rygter ombord, hvilket mig bekendt ikke havde noget af.

I mandskabskabyssen var der, når vi var til søs, en menig kok og en koksmat, der lavede maden til mandskabet og underofficererne, og til officererne når de kongelige var ombord. Lå vi i havn, hjemme eller ude og de kongelige ikke var ombord, lavede jeg maden til officererne. Min foresatte til daglig var messeforstanderen, kvartermester Larsen, med hvem jeg aftalte den daglige menu til officererne. En flink mand, til hvem jeg havde et særdeles godt forhold, og som gik meget op i det kulinariske.

Der var det dengang de ret nymodens oliefyrr i begge kabysser. Det var

8. de såkaldte pottedyr. De blev tændt ved lidt sprit på papir eller tvist, samtidig med, at der gradvis blev lukket lidt op for olie og blæser. De kunne indeholde en vis fare for eksplosion eller brand, hvis man var skodesløs med dem. Derfor havde vi fået meget strenge ordre om ikke at forlade kabyssen når fyrene var tændt. Et påbud, der for mit vedkommende skulle afføde en på sin vis ret så dramatisk episode. Men herom senere.

Min foresatte, når de kongelige var ombord, var kongens kok Axel Larsen. Den senere så kendte T.V.-kok. Larsen var, som alle der kender ham, en meget behagelig mand, med hvem jeg sluttede et godt venskab, der også holdt udover soldatertiden, indtil skæbnens veje afbrød det.

Den 10 maj 1936 var "Dannebrog" klar, og vi stod ud af havnen, og ud på Øresund, for at rette kompas. Det var et stort øjeblik, da vi sejlede ud på vor første, om end kortvarige sejlads. Det var netop en vidunderlig forårsdag, da vi sejlede op langs øresundskysten med de nyligt udsprungne skove, og et blikstille Øresund. Da vi var kommet op i nærheden af Hveen, blev maskinerne stoppet, og vi lå og drev i 3 timer. To af redningsbådene blev sat i i vandet, og vi fik lejlighed til en rotur på sundet. Vores næste tur gik til Helsingør, hvor vi lå et døgn.

"Dannebrog" havde nu efter klargøringen fået sin faste plads ud for Holmen ved bøje nr. 1. Når vi skulle til eller fra land, blev vi sejlet ind i en chalup, der sejlede næsten hver time indtil kl. 1 om natten. Var vi i land var det derfor med at være præcis på toldboden før sidste afgang, ellers måtte vi tilbringe natten til kl. 6 morgen på stenbroen ved toldboden, eller andet sted, hvilket skete en enkelt gang for mit vedkommende. Men dengang lukkede vartshusene kl. 12, så der burde være tid nok, hvis ikke netop en pige skulle følges hjem til Østerbro, eller hvis vi var på "Bakken".

Så oprandt dagen da vi for første gang skulle have de kongelige ombord. Når de kongelige var ombord blev det kendte kongeflag hejst på mastetoppen. Flaget vajer altid over det sted, hvor kongen/ dronningen p.t. har bolig. Et andet flag på "Dannebrog" var den lille "Gøs". Et lille orlogsflag, der hver morgen blev hejst på en lille flagstang i stævnen på alle orlogsfartøjer som tegn på at alt var i orden. Gøsen blev hejst om morgenen samtidig med at hornblæseren blæste "reveillen", også som tegn på at vække mandskabet, og taget ned om aftenen samtidig med at der blæstes "retrate". Foruden kongebanneret på første mast, var der splitflag på agtermast og "hækflaget" agter, samt ved særlige lejligheder alle de mange farvede signalflag.

Men vi skulle altså nu have de kongelige ombord. De blev sejlet ud til "Dannebrog" i den kongelige chalup. Som gæster foruden majestæterne, var prinsesse Caroline Mathilde og prins Knud, samt prinseparrets førstefødte prinsesse Elisabeth. Så der hørtes nu barnegråd på agterdækket.

Det blev til en tur Sjælland rundt. Vi lettede anker fra bøje 1 over

9. middag, og sejlede ned gennem Øresund. Passerede Strevns i meget kraftig blæst. Sent om aftenen blev ankeret kastet i nærheden af Fanefjord mellem Møen og Bogø, Falster. Allerede kl. 5 næste morgen fortsatte vi ind gennem Grønsund. Jeg nåede at se nogle følelsesladede blikke ind til min barndoms- og forældres ø. Vi fortsatte gennem sundet og under Storstrømsbroen, der endnu ikke var færdigbygget. Den blev først indviet året efter d. 6 september 1937 af Hs. majestæt Chr. d. X. Videre til Pejø. Her kastede vi anker. Chr. d. X var i land på et kort besøg. På denne tid af året stod de mange frugttræer i blomst. Turen gik videre op gennem Storebælt, og næste morgen kl. 7 var vi atter i København.

Efter denne tur skulle vi besøge en række sønderjyske byer. Vi sejlede nordpå. Hver gang vi, for ud eller hjemgående og passerede Kronbrøg, blev der saluteret og vi svarede igen med at "kippe" med flaget. Ned gennem Storebælt og syd om Fyn til Sønderborg. Derfra til Åbenrå, Haderslev og Horsens. Der var stor og festlig modtagelse alle steder. "Køøjerne" i kongekabyssen vendte heldigvis altid ind til kajen, så jeg derfra kunne se og følge med i den festlige modtagelse. Flag og guirlander, og rækker af mange honoratiores med amtmanden i spidsen, med "saucekander" og vajende fjer. Mange^{af} byernes borgere med kors og bånd og stjerner på. Mange blev trykket i hånden af kongen og dronningen. Chr. d. X havde altid tid til at tale et par ord med en eller anden. Vejret var fint, og det var smukke ture op gennem de lange skønne sønderjyske fjorde.

Når vi med "Dannebrog" afgik eller ankom til og fra de forskellige steder, var det så at sige altid på minuttet, hvad jeg ofte undrede mig over kunne alde sig gøre til trods for måske dårligt vejr og sejlads over store afstande. Det var selvfølgelig nødvendigt i de fleste tilfælde, når en større modtagelseskommite samt byens borgere var mødt op til en forud fastlagt tid.

Efter disse besøg sejlede vi op gennem Lillebælt til et kort besøg i Århus. Jeg var meget søndt på at se den dengang nye Lillebæltbro, der jo blev indviet d. 14 maj 1935. Det var en skøn tur op gennem bæltet. Jeg må her fortælle om den tidligere omtalte for mig ret så dramatiske episode med hensyn til oliefyret, der opstod netop, da vi skulle passere under Lillebæltsbroen, som jeg havde glædet mig til at se. Trods denne situation, var jeg dog ikke mere berørt end at jeg nåede, at få den fotografet med mit gamle Agfa boxkammera. Jeg må forinden oplyse, at de kongelige var rejst over land til Århus. Derfor havde jeg kun officererne at lave mad til. Messeforstanderen, som jeg som omtalt havde et godt forhold til, og som var en mauglad mand, havde jeg forinden aftalt menuen med. Vi havde aftalt at der denne aften skulle serveres sprent oksetunge med grønsager. Dette glædede han sig meget til. Jeg gjorde ham opmærksom på, at tungen skulle koge i ca. 2 timer. Oliefyret blev tændt og tungen sat over at koge, da vi var et sted i det sydlige Lillebælt. Vejret var

stadig fint. En af disse sommerdage med sol, klar himmel og en blid vind.

Det må her indskydes, at det menige mandskab kunne opdeles i to grupper, nemlig dem vi kaldte "de befarne", der af profession, mere eller mindre var søfolk, og så den, der blev kaldt "frigængere". Et finere ord for det mere kendte "landkrabber". Et ord der i den befarnes mund nok til tider kunne rumme en vis foragt. Bortset fra dem af de befarne, der havde vagt, havde resten fri i middagstimerne fra kl. 12-13. Hvorimod frigængerne, som jeg hørte til, havde mere fleksibel arbejds- og fritid. Jeg kunne givetvis ikke holde fri under middags- og aftenmaden. Det samme gjaldt tjeneren, der serverede for de kongelige og officererne, samt skrædderen. Dette var årsag til, at der ofte opstod en meget irriterende situation, fordi, når vi efter middagen skulle til at holde en times fri, da var klokken blevet 13-13,30, kunne vi risikere, at bådsmandspiben lød, og derefter ordren "alle mand på dæk". Så var det med at smide hvad man havde i hænderne og hurtigst muligt stille på dækket til mønstring. Det var en ret irriterende ordre der ud n tøven måtte følges, og som betød, at vi ikke fik vores middagshvil, der ofte var tiltrængt. Ikke så meget på grund af hårdt arbejde, men måske mere fordi vi, som tjeneren, skrædderen og jeg, havde landlov hver aften, og så godt som aldrig forsøgte denne lejlighed.

Netop denne dag var jeg indstillet på at blive i kabyssen, dels for at passe den kogende oksetunge, og dels fordi, hvad der var meget afgørende, at jeg jo engang havde fået strengt påbud om ikke at forlade kabyssen, når oliefyret var tændt. Ja, så lød på det mest ubelejlige tidspunkt kl. 14 bådsmandspiben og råbet "alle mand på dæk". En ordre som jeg ikke kunne ignorere. Hvad nu? Jeg var klar over, at der skulle foregå et eller andet på dækket. Okstungen eller oliefyret måtte jeg ikke forlade. Det kunne resultere i at messeforstanderen og officererne ikke fik deres livret til middagen om aftenen. Jeg kom til det resultat, at mønstringen på dækket kunne jeg nok undvære, men måtte alligevel have tilladelse til at blive nede. Så jeg fløj op ad trappen (undskyld, lejderen) til næstkommanderendes lukaf. Bankede på på denæglementerede måde. Tog "møsen" (nyt ord, altså huen) under venstre arm og stod ret, da næstkommanderende kom ud. Jeg forespurgte høfligt om tilladelse til at blive i kabyssen. Mere fik jeg ikke sagt, da svaret straks affærdigende lød, at jeg skulle til mønstring. Respekten for min høje overordnede forbed mig at påbegynde en diskussion eller fremkomme med en motivering. Havde jeg fået lov til at begrundede min anmodning, havde svaret jo nok været et andet..Men her var ikke noget at tage fejl af. Idet jeg tænkte at situationen måske kunne reddes ved, at jeg skruede lidt ned for blusset, så oksetungen kunne stå og småsnurre indtil jeg kom ned igen, og samtidig håbede på at den såkaldte mønstring kun ville være af kortere varighed. Jeg blev sur over det rappe, og måske lidt uoverlagte svar jeg fik, men svarede "ja-vel", stod ret og skyndte mig ned og skruede lidt ned for fyret. Den gode kaptajnløjtnant

Steensen, måtte nu selv tage følgerne af sin ordre. Jeg kunne slukke for fyret, og følge den strenge ordre jeg havde fået, men jeg også ^{synes}, at det måske var en lidt gemen handling overfor messeforstanderen, der sådan havde glædet sig til sin oksetunge. Også det kunne medføre alvorlige komplikationer. Uden dog at kende de måske lige så alvorlige eller endnu værre følger af den beslutning jeg nu tog, skyndte jeg mig derefter, op til mønstringen på agterdækket. Ankom lidt forsinket, hvilket jeg også blev bebrejdet. Jeg regnede jo med, at denne forestilling ikke kunne vare så lange, hvilket jeg desværre skulle tage grundigt fejl af. Det viste sig, at vi skulle have en ret langvarig lektion i brugen af gasmasker. Vi lærte at skille dem ad, og sætte dem sammen igen, og derefter foretog et kortere løb med dem på. Da det var overstået, regnede jeg med, at jeg nu kunne komme ned til min oksetunge. Desværre nej. Herefter skulle vi lære at skille en tromlepistol ad, rense og sætte den sammen igen m.m. Tiden og minutterne gik, og jeg blev mere og mere nervøs ved situationen. Det kunne have været en god og interessant eftermiddag på dækket, men jeg kunne givetvis ikke rigtig koncentrere mig, fordi billedet af messeforstanderens oksetunge af og til distraherede mig. Da vi endelig efter et par timers forløb var færdige, styrtede jeg ned i kabyssen. Allerede på lejderen ned anede jeg katastrofen og en foruroligende lugt. Resultatet var det værst tænkelige. Nå tak, 419 også kaldet "mesterkokken" nu brænder vist lokumet for dig. Resultatet var det værst tænkelige. Selvom olifyret fungerede som det skulle, stod på komfuret, en rødgledende kobberkasserolle. Jeg tog forsigtigt låget af, og så på bunden af kasserollen, ingen suppe, men en sort forkullet tingest, der for et par timer siden havde været messeforstanderens tunge, (altså oksetunge) Fortindingen i kasserollen var smeltet, og hanken sad løs. Nu var fænden løs. Jeg blev selvfølgelig chokeret og meget hed om ørerne, og måtte prøve at finde ud af, hvordan denne prekære situation skulle gribes an. Jeg kom til det resultat, at jeg hellere måtte melde til messeforstanderen hvad der var sket. Alt dette skete netop, da vi skulle passere Lillebæltsbroen, og det syn ville jeg ikke undvære. Trods min eksalterede tilstand snuppede jeg mit kamera, kom op og fik set og fotograferet broen, hvorefter jeg henvendte mig til messeforstanderen og bad ham komme ned i kabyssen. Jeg viste ham, hvad der var sket, og forklarede ham som det var, at jeg havde forespurgt næstkommanderende om at blive fritaget for mønstringen, men at jeg, uden at få lov til at begrunde min anmodning, havde fået et kort og klart nej. Messeforstanderen geradede ikke i gråd og tænders gnidsel, men den kære mand var mere ulykkelig over, at hans drøm om at få en dejlig kogt oksetunge til middag, nu ikke blev til noget. Han blev ikke hysterisk, men tog situationen ret roligt, og sagde, at han var nød til at melde det passerende til næstkommanderende, og ellers ville gøre hvad han kunne. Kort efter blev jeg kaldt op til næstkommanderende, der var mindre forstående. Han gav mig en grundig overhaling og truede mig med, at nogle dage i "Stenhuset" måske burde være

straffen. Et eller andet sted, hvor forbrydere mod fladens reglement blev sendt hen. Jeg ^{blev} lev vred, men måtte bekæmpe min indestængte vrede over en for mig at se, urimelig og uretfærdig behandling. Jeg fik dog oplyst næstkommanderende om, at jeg havde forspurg om tilladelse til at blive nede i kabyssen, men var blevet affærdiget. Jeg gik tilbage til min kabys, og ventede noget uroligt på, hvad de eventuelle reprasalier kunne blive.

Jeg var nok klar over, at enten skulle jeg have skylden for det skete, eller også måtte næstkommanderende tage skylden. Det var jo ret interessant, hvad den afgørelse kom til at gå ud på. Et var imidlertid sikkert. Jeg ville ikke tage skylden, og heller ikke finde mig i nogen form for afstraffelse om jeg så skulle klage til forsvarsministeren.

Men dette "stenhus", som næstkommanderende havde talt om, hvad i alverden var det? Jeg havde aldrig hørt om, at et sådant fandtes, bortset fra Jens Bangs stenhuse i Alborg, men jeg kunne ikke rigtig finde nogen relation. Og ligefrem spørge næstkommanderende fandt jeg ikke særlig belejligt. De første dage plagede dette ukendte stenhuse mig noget. Jeg opfattede jo truslen i næstkommanderendes ord. I mine fantasier om stedet, så jeg mig selv vansmægte i noget i retning af en gammel fangekælder. Mærkt med et gitter for vinduet foroven, nøgne stenvægge, hvor lugten drev, måske med resterne af en gammel fodlenke, og en enkelt natlig rotte på besøg. Det stod i hvert tilfælde for mig som noget meget nedverdiggende.

Ihukommende den strenge ordre jeg havde fået, om ikke at forlade oliefyret, var jeg jo nok klar over de uoverskuelige følger, det kunne have haft. Det var nemlig blevet mig fortalt, at et uheld med et af disse pottefyre tidligere var indtruffet ombord på en minestryger. Med prins Anud som chef, var den kommet ^{af} halsende i havn, med hele mandskabet stående agter. Men det er jo muligt, at det bare har været et tilfælde af det før omtalte "kabysbestik". Hvordan fødes nu et sådant besynderligt ord, må man spørge, og hvad er relationen?

Men dagene gik og jeg hørte aldrig mere til den sag, og jeg led i og for sig ikke af nogen dårlig samvittighed over den forkullede oksetunge, og den ødelagte kasserolle. Handelen gav mig ikke mærkeligt om natten eller berøvede mig min nattesøvn. Jeg kom altså ikke denne gang i "stenhuset", og fik ikke set det hverken ind- eller udvendigt. Det er mig stadig et ukendt sted. Jeg erindrer ikke ^{at} ~~håvd~~ officererne fik til middagen. Om de har måttet nøjes med grønsagerne, og tænke sig til oksetungen, eller om de fik noget andet. Jeg kunne dog godt have tænkt mig, at jeg fra næstkommanderendes mund var blevet fritaget for ethvert ansvar. Episoden håbede jeg imidlertid ville gavne "frigængerne" i deres middagshvil.

Såfremt jeg ^{nu} ~~er~~ på dette sted i Lillebælt, da episoden fandt sted, havde jeg haft evnen til at løfte sløret for fremtiden, på samme måde som man er i stand til at se tilbage, så ville jeg, netop her på Lillebælts amallerste sted, ca. 25 år senere kunne have set mig selv siddende som hotelejer.

13. næsten under bræen i Snoghøj, og i dette et af Danmarks skønneste stykker natur, der absolut ikke blev skæmmet ved at placere broen her. Også den nye Lillebæltsbro er ligesom de fleste andre danske broer at ligne med smykker, kræret og udført af vore meget dygtige ingeniører, og lagt i den danske natur. Utroligt at nogen hellere vil have dem puttet ned under vandet og jord som tunneller.

Vi kom til Århus, hvor de kongelige var på Marselisborg, og sejlede derefter hjem til København til bøj nr. 1, hvor "Dannebrog" havde sin faste plads.

Det var sådan, at vi aldrig rigtig vidste hvor næste togt gik hen. Der var dog sivet noget ud om, at vi nu skulle ud på en længere rejse, nemlig til Færøerne og Island. Island var jo i 1956 endnu på en måde dansk. Forberedelserne til denne rejse begyndte. "Dannebrog" var blevet udstyret med en "slingrekøl", for at stabillitere skibet i hård sø. Tillige var der blevet installeret en saltvandstank, for at spare på det ferske vand, af hvilke vi kunne have 12 tons, som ellers ikke ville være nok. Der var derfor i kabyssen 4 vandhaner, 2 med hver især koldt og varmt ferskvand og tilsvarende med koldt og varmt saltvand. De sad på række, og jeg måtte derfor være opmærksom på ikke ved en fejltagelse, at tage den forkerte hane, når der f. eks. skulle laves kaffe.

Provianteringen til kongekabyssen foretoges af kongens kok, Axel Larsen, som jeg foreløbig kun havde haft samarbejde med de par gange vi indtil nu havde haft de kongelige ombord. Afrejsen til Færøerne og Island skulle påbegyndes d. 10 juni. Så vi havde nogle rolige dage i København forinden. Da jeg havde ~~XXXX~~ landlov med nattegn hver aften, var jeg næsten altid i land hver dag om aftenen, når middagen var overstået. Enten for at besøge familie og venner, eller sammen med tjeneren og skredderen. Det var et par herlige og muntre fyre, og vi knyttede et varmt og godt venskab. Det var bestemt ikke de store drukture, tværtimod. Når vi gik i land og på restaurant var det for at danse med pigerne, og vi fra "Dannebrog" var måske særlig populære. Det var jo nok på de mere nærliggende steder vi kom, nok mest på "Marmorcafeen" og "Cafe Bernstorff" i St. Kongensgade ~~XXXX~~, fordi de lå nærmere ved toldboden, så vi ikke havde så langt til båden. Vi havde ikke særlig mange penge. Daglønnen eller "soldet" var for en marihesoldat dengang 60 øre om dagen. De 25 øre blev tilbageholdt. Dels som en slags hjemsendelsespenge, og dels som sikkerhed for eventuelt bortkommen mundering. Det hændte jo desværre, at man blev bestjålet for et eller andet. De fleste skyndte sig at hugge noget andet i stedet. Jeg undgik at miste noget, men jeg husker at f.eks. en bortkommen stortrøje skulle erstattes med 40 kr. hvilket var lig med 160 dages opsparede 25 ører. Vi, der hørte til de før omtalte frigængere, fik imidlertid 90 øre omdagen udbetalt en gang om måneden. Jeg var jo nok en af de menige i marinen, der kunne opnå den største dagløn, idet jeg fik 2,50 kr. ekstra, hver gang de kongelige var ombord og havde "taffel". Selv om en øl f.eks. dengang kostede 75 øre med

14. "sløv", havde vi ikke råd til at gå på værtshus hver aften. Det må dog tilføjes, at da vi var ret populære, var der næsten altid venlige civile, der inviterede. Og tjeneren kunne af og til skaffe lidt ekstra håndøre fra en hjemlig kilde. Grøn Cecil kunne også fås dengang. På udførsel gav vi 25 øre for en 20 stk pakke, men vi var ikke storforbrugere af cigaretter. Snaps, som vi heller ikke var særlig interesserede i kostede for en hel flaske bare 2 kr. Ak, ja.

Dagen for vores afrejse oprandt d. 10 juni. "Dannebrog" afsejlede fra bølge 1, og lagde til ved toldbodskajen. Marinesoldater i hvide paradeuniformer stod ret langs skibets bagbords side. Der var festligt smykket med røde løbere og blomstersøjler. En tribune var rejst til de kongelige. Regeringsmagten overdroges til kronprins Frederik. Kronprinsparret skulle ikke med. Det skulle derimod prins Knud og Caroline Mathilde. På kajen var så at sige hele det danske kongehus mødt op til afskeden, foruden mange prominente gæster, pressefolk og fotografer. Det var meget & festligt. Hornorkester spillede. Vejret var fint. Endelig kl. ca. 14,30 begyndte kanonerne på Sixtusbatteriet at salutere. På toppen af foreste mast vaje- de kongeflaget. Hornmusikken led og vi gled langsomt fra kaj. Rejsen var begyndt. Vi rummede en glædelig opstemthed om nye spændende oplevelser. Kronprins Frederik tog turen med til Helsingør, hvor han blev hentet af en lille tøffende motorbåd, og vinkede farvel. Da vi passerede Kronborg hil- ste kanonerne her os med en kraftig salut. Vi hilste igen ved at "kippe" med flaget. Vi satte kursen nordvestover, og lagde hurtigt den sidste tids travlhed og opstemte forventninger bag os. Nordsjællands kyst og svenske- kysten med Kullen forsvandt i horisonten. Det var som om roen sankede sig over os alle. Maskinens enstonige dunken, bovandets plasken blev til en daglig rytme i dagene fremover. Den lange skumfyldte stribe af skruevand, pegede i en ret linie agterud mod dagens forgangne begivenheder, der som så meget her i livet hurtigt bliver til historiske data eller bare glemt. Den blå himmel med enkelte v^stskyer, - nogle få måger fulgte os endnu og li- gesom udtrykte "et sidste farvel og god rejse". Og så det blotte syn af havet uendelige flade. Alt virkede afslappende. Vi var dog ikke helt alene, idet vi i nogen afstand blev ledsaget af inspektionsskibet "Ingelf", der fulgte os på hele turen til Island. Intet andet distraherede os i vores daglige gøremål ombord. Livet ombord var nu rigtigt begyndt, og vi faldt hurtigt ind i den daglige rytme.

Sent samme aften ankrede vi op i Ålbækbugten på Jyllands nordøstside. Det var en pragtfuld junaften og søen var rolig. Vi havde ellers regnet med, at næste stop ikke skulle være før vi ankom til Færøerne, og førstod ikke rigtigt meningen med at ankre op her. Omkring kl. 22,30 blev vi imid- lebid prajet af et fuldt oplyst skib, der straks efter satte en båd i van- det, og kom over til os med en herre ombord. Det var en stout skikkelse med et stort hvidt skæg. Statsminister Stauning, der var på hjemturen, netop fra Island og Færøerne. Han var ombord på Dannebrog i en god halv time.

15. Skibet han var kommet i hed "Argus". Vi lettede anker igen og rundede Skagen rev i løbet af natten, og det var køjetid. "ursen var nu sat mod Orkneyerne, som vi passerede næste dag om eftermiddagen. Vi så kun på afstand øerne som nogle spredte knolde, der hævede sig over horisonten. Øerne består af 67 forblæste, træløse, men frugtbare flade øer, hvoraf kun de 28 er beboede. Det højeste punkt er dog 477 m. Den største ø hedder Pomona (Mainland) med byen Kirkwall, og den fra krigen kendte bugt Scapa Flow, der var flådebase for den engelske "grand fleet". Basen havde en god beliggenhed for alle operative togter i Atlanten, Nordsøen og det nordlige polarhav. Der var en godt beskyttet naturhavn med en udstrækning på 15 km. i øst-vest og 10 km. i nord-sydlig retning, med flere indløb og stærkt tidevandsstrøm. Basen blev egentlig taget i brug i begyndelsen af 1. verdenskrig. Under 2. verdenskrig havde tyskerne held til ved spioner og luftfotografering, at rekognoscere spærringsforanstaltningerne, hvilket resulterede i at en tysk undervandsbåd trængte helt ind i basen og d. 14 oktober 1939 sendte 5 torpedoer ind i slagskiber "Royal Oak", der var 25 år gammel. 804 af besætningen omkom, 305 blev reddet. Skibet var på 29 200 tons.

Øerne blev oprindeligt befolket af norske søfarere. Op gennem tiden blev sproget helt norsk, og øerne lagt under den norske krone, men kom mere og mere under det nære Skotlands indflydelse. Da Norge blev dansk blev øerne det også. Om Danmark og Norge nogen sinde officielt har givet afkald på dem kan der måske sættes et spørgsmålstegn ved. Der skete det at Chr. d. 1. i 1469 overlod øerne til den skotske Jacob d. 3. som pant for sin datters medgift, og pantet er aldrig blevet indløst.

Chr. d. 1. konge af Danmark, Norge og Sverige var en frejdig og statelig oldenburgsk grevesøn, der nedstammede fra en datter af Erik Klipping. Blew gift med sin forgænger, Christoffer d. 3. enke Dorothea. Han var ellers en tapper og rådsnar ridderfyrste, men trods hans ellers kloge og dygtige dronning, havde han svært ved at holde sammen på riget på grund af hans økonomiske afhængighed, den såkaldte "bundløse pung". Da deres eneste datter "Margrethe" skulle giftes med den skotske kong Jacob d. 3., blev Orkneyerne, og senere Shetlandsøerne pantsat for medgiften, hvorved de gik tabt for den norske og danske krone. Ærgerligt, for dermed mistede vi vor indflydelse på en del af vore dages "Sterlingkasse" og oliefelterne. Også dengang havde man altså kendskab til udlandsgæld, betalingsbalance og økonomisk mavepine, som altså ikke er opfundet af vore dages politikere.

Navnet Orkneyerne stammer fra så langt tilbage som fra Plinius den ældre, en romersk forfatter f. år 24 e. kr., og som omkom ved Vesuvus store udbrud d. 24 august i år 79. Han var også officer, og beskæftigede sig meget med naturvidenskabelige problemer. Han kaldte Orkneyerne for "Orcades", nok udledt af det keltiske "Orca", der betød hval. Da de første norske søfarere bosatte sig her kaldte de øerne for "Orkneyjar", der

sattes i forbindelse med ordet "orkn", der betød sæl.

Dagligt liv ombord. Jeg havde min køjeplads forude i et rum med 6-8 køjepladser, hvoraf de 6 var faste køjer, 3 under og 3 overkøjer. De to var hængeskøjer under dækket i en mindre gang ind til et grejrum helt ude i stævnen. Den ene af disse havde min gode ven tjeneren, den anden var tømmersmandens oppassers. Ja, der var også tømmersmand ombord. Til tider kunne der være flere, men af en anden slags. Min køje var en overkøje, der lå tværskibs. En fast køje må naturnødvendigt følge skibets bevægelser, modsat hængeskøjen, der ikke giver så store udsving. Da jeg nu skulle have en fast køje, valgte jeg efter nærmere overvejelser en tværskibs. Om den så var bedre end en langskibs kan måske diskuteres. Når vi sejlede mod søen betød det ikke så meget, da stævnens op- og nedgående bevægelser ikke mærkedes så meget. Værre var det, når vi havde søen tværskibs, og skibet, der var ret levende, rullede. Så gled jeg i køjen, først med hovedet nedad i skrå stilling, så hovedet stødte mod hovedgærdet. Derefter den anden vej indtil benene stødte mod benenden. Denne gliden frem og tilbage i op- og nedgående bevægelse, kunne være ret irriterende. Når man er vant til at sove i en seng på fire ben, der ikke normalt er anbragt på en gyngende grund, var dette en helt ny fornemmelse, der ikke just var befordrende for en god sund og rolig nattesøvn.

Men hidtil havde vi på turen haft særdeles fint, roligt og medgørligt vejr, så det havde ikke haft nogen særlig betydning. Senere, hvor vi havde slinger på op til 35 grader, kan man nok forestille sig kroppens bevægelser i denne kasse af en køje. Det kom dog ikke for mit bedkommende til at betyde søsyge. Klokken 5 $\frac{1}{2}$ morgen blev vi "purrét". Efter morgen-toilettet indtog jeg min plads i kongekabyssen, og gik i gang med dagens arbejde. Klokken 7 præcis, hverken mere eller mindre, skulle der på ét bord lige indenfor døren til kabyssen, stå en bakke klar med kaffe til h. s. majestæt kong chr. d. 10te. til kaffen fik kongen altid to såkaldte "Hollekryddere". Præcission var iøvrigt en af kongens mange dyder. Militærisk præcission gik igen ved alle lejligheder, og blev så vidt jeg husker aldrig overtrådt. På slaget 7 stod kongens hovmester i døren, stille og uden kommentarer blev bakken fjernet. Jeg talte vist aldrig to ord med denne midaldrende mand. Høj, kraftig og sortklædt med et par medaljer på brystet.

Klokken 8 præcis spiste kongen morgenmad med hoffets øvrige deltagere. Til morgenmad fik kongen altid usødet øllebrød, med en kande kogt mælk. Denne mælk havde jeg ofte mine kvaler med. Den var slem til at koge over. Noget enhver husmoder sikkert kender af erfaring. Medens man går og foretager sig andre ting, og samtidig lurser på hvornår det behager denne lumske væske at koge. Ja, så koger den selvfølgelig ø skadefrot over, netop, når man vender ryggen til. Foruden øllebrøden blev der derved serveret bacon og spejlæg, kaffe og the. Klokken 13 blev der serveret frokost bestående af bouillon i kop, koldt bord, en varm ret, en dessert og kaffe.

Klokken 16 serveredes kaffe og the med et par snitter og wienerbrød. Klokken 19 var der taffel, bestående af suppe, fisk, steg mellemret og dessert. Foruden hoffet, skulle tjenere m.m. også spise, så der var nok at få tiden til at gå med. Også med opvask, dog ikke service. Men jeg var jo normalt ikke alene om madlavningen. Kongens kok, vor kære Axel Larsen, var jo med, og vi havde et fortræffeligt samarbejde og blev hurtigt meget gode venner. Desværre var min gode "Axel" ikke særlig søstærk. Blev hurtigt slået ud af søsygens kvaler, og måtte blive i sin køje, hvorfor jeg nogle gange måtte klare situationen selv.

Når vi ser tilbage på denne kostplan, kunne det måske lyde voldsomt med de mange retter, men faktisk var det meget små anretninger, der blev serveret. En anretning til f.eks. 16 personer, ville antageligt kun række til 4-5 personer på restaurant. Endvidere må man jo regne med, at der også var gæster med ved taflet. Det blev mig fortalt, at dronning~~en~~ Alexandrine havde en kinesisk sølvklokke på bordet. Når kongen og dronningen var færdige, brugte dronningen denne klokke, hvorefter alle tallerkener blev fjernet, enten de øvrige gæster så var færdige eller ej.

Det rolige vejr holdt sig endnu, da vi dagen efter nærmede os Suderø. Den største af de sydligste større øer af Færøerne. 33 km. lang og 9 km. bred. Det højeste punkt kaldet "gluggerne" er 610 m. På Suderø fandtes der kullejer. Det første sted vi ankrede op var ved Vaagø, i en af de 3 større ~~XXXXXX~~ indskæringer, nemlig Midvaag. Øen er højtliggende med mange fuglefjelde. Højeste punkt er Arnatindur på 722 m. "Vaag" betyder nærmest fangstplads for grindehvaler. Her så jeg for første gang en for mig fremmedartet natur, da vi sejlede ind i fjorden, på ^vhis sider de forholdsvis ~~høje~~ høje fjelde, endnu med sne på toppen, ~~havde~~ havde sig imod en for en gangs skyld skyfri himmel. Skyfri det var den. Solen strålede fra en blå himmel, og fjordens vand lå som et spejl, hvori fjeldene spejlede sig. Det var et betagende syn. Det blev taget som et godt varsel af Færingerne, at det netop skulle blive et sådant vejr, da vi ankom med deres konge og dronning ombord. Det hører nemlig til sjældenheder, at man har så fint vejr på Færøerne. Det er jo en kendsgerning, at den daglige vejrmelding i radioen næsten altid melder om stormfuldt, gråt, fugtigt og uroligt vejr ved Færøerne. Vi havde i den befarne del af mandskabet et par færinger med, og de fortalte, at man normalt kun havde ca. 21 dage med solskin i årets løb. Ellers er det overskyet, regn eller blæst.

Vi kunne ikke sejle ind til kajen i den lille havn, og ankrede derfor op et stykke ude. Da vi havde kastet anker, styrede en lille flåde af disse særprægede færøske robåde ud til os, på det blanke vand. Det var mere professionel roning end den vi præsterede i Københavns havn i rekrutiden. ~~XXXXXXXXXXXX~~ Der var flere roere i hver båd, og da de kom ud til os hilste de med oprejste arer. Jeg undrede mig over, at årerne ikke havde det velkendte åreblad. De var mere smalle, og uden det åreblad vi kender. De

18. havde en udhulning på langs forneden. Da vi lå ude på strømmen, var der ikke landlov i Vaag. Men jeg var alligevel heldig at komme en tur i land. Vi var et par stykker, der skulle i land og hente nogle varer. Jeg og skrædderen benyttede lejligheden til at aflægge et besøg hos en færsk familie, til hvem vi havde en hilsen fra deres søn, der var skrædder i København. Færingen og hans kone bød os velkommen, og boede i et pænt rødstens hus, hvilket forbavsede mig meget. Vi blev modtaget gæstfrit, og vist ind i en nydelig og proper stue, samt inviteret på dejlig kaffe og konditorkager, der ikke kunne fås bedre hos bageren der hjemme. Vi havde en hyggelig samtale med vores værter. Manden fortalte om kulminerne deroppe. De lå kun nogle få kilometer borte, og kullet var let at bryde, fordi det lå næsten helt op til jordoverfladen. Vi fik hver et stykke, der var noget af det første man havde fundet. Det var kan man sige noget mærkeligt noget at forære os et stykke kul. Det var dethu ikke, for færsk kul er noget særligt. Det var meget let, sort og lakskinnende som ibenholz, og smittede ikke af. Han fortalte, at forskellen på færsk og engelsk kul var den, at det færske kul indeholdt ca. 40% olie, medens det engelske kun indeholdt ca. 15%. Om dette så er autentisk må en mere sagkyndig bedømmelse afgøre. Dette nydelige hjem tydede på en vis velstand, og vi kom til at tale om færingernes indtægt. Vor vært fortalte, at en færsk fisker, som han jo også var, havde en årlig indtægt ⁿdegang på ca. 800 kr. Dette tillod jeg mig, uden dog at bemærke det, at tvivle på, indtil jeg nogen tid senere hørte forfatteren Olaf Linck i et foredrag om færerne, fortalte netop det samme. Vi forsøgte på hjemturen at tale med nogen børn, men der var ingen af dem, der forstod dansk. Derimod kunne de bedre ^{færsk} ~~færsk~~ engelsk. Der undervistes ellers i dansk i skolerne, og alle voksne talte ret godt dansk. Det færske prog var for os et mærkeligt uforståeligt sprog. Vel en mellemtung mellen norsk og islandsk.

Færerne består af ca. 24 større eller mindre klippeøer, hvoraf de 17 var beboede. Tilsammen ca. 1400 km². I 1936 var der ca. 25 600 indbyggere. På den største ø, Strømø, ligger den største by Thorshavn. Øerne er næsten uden træer. For os der netop kom fra det frodige Danmark med sine dejlige skove, og netop på en tid hvor forårets syrener og guldregn, og havernes blomster stod i flor, virkede det noget barsk og koldt. Men alligevel var der noget storslået over disse massive klippeøer med deres stejle klippekyster, som Atlanterhavets bølger, der tog tilløb langt ude i vest, i et evigt stormløb, tordnede imod, knustes og opløstes i vældige skumsprøjt, ofte i en højde af 30-40 meter.

Færerne og Shetlandsøerne ligger jo midt i det nordatlantiske lavtryksområde med uroligt vejr, ofte med vindhastigheder på op til 150 km. i timen, og bølger på 20 meters højde er ingen sjældenhed. Som regel er øerne skjult i tåge eller nedbør, og da er det kun brandingene, der viser deres nærhed. Øerne er klippeøer, der er dannet af basalt, som er størket lavamasse, der er aflejret i tykke lag. Mellem disse en lysere mere porøs masse, Tuf,

somer sammenkittet vulkansk aske. Lave-og askelagene er det eneste, der fortæller om de store vulkanske udbrud i tertiærtiden for 50-60 mill. år siden. Shetlandsøerne, der ligger ca. 80 km. nordøst for Orkneyøerne så jeg ikke noget til. Der er ca. 100 øer med st^ejle ofte indtil 100 m. høje klippesider. Vulkanerne er forlængst borte på disse øer. Under istiden var øerne dækket af en mægtig iskappe, der skød sine bræer ud i havet, og udjævnedes, hvad der lå nedenunder. Klippesøernes skurestriber og afrundede former, viser endnu, hvor voldsomt ismasserne har arbejdet og slidt på klippegrunden. På de stejle klippesider, der vender ud mod havet, har brændingen fra Atlanterhavets bølger med deres enorme kraft, gennem millioner af år, bortskyllet de løsere stenlag, og dannet en mængde klippehuler. Når bølgerne slynges herind, lyder der mægtige drøn, som af kanonskud. På klippernes overflade ligger der et tyndt lag jord, som de fleste steder er bevokset med græs. Nogen større vegetation, er der ikke tale om. På grund af den stærke blæst og den kølige fugtige sommer trives træer meget dårligt.

Dog findes i Thorshavn på Færøerne, hvor der er nogen læ mellem husene, nogle træer af pæn størrelse. Vinteren er dog mildere end hos os. Gennemsnitstemperaturen i januar er f.eks. +3 grader, hvorimod juli kun har omkr. 10 grader. Klimaet skyldes golfstrømmen. I det indre af øerne er der en afvekslende natur, med skønne dale, hvor elvene danner pragtfulde vandfald når de styrter ned fra bjergryggen. Hovederhvervet er jo fiskeri. Der er dog en del bønder, men mange af disse er også fiskere. En stor indtagtskilde er fåreavlen. Der var dengang ca. 70 000 får på øerne. Ulden sælges eller forarbejdes. Fårekødet, der sammen med fisken er den væsentlige del af føden, tørres. Man fortalte mig, at ligesom kineserne gravede deres søg ned i jorden, således gravede færingerne deres fårekød ned, og lod det ligge og mørne i længere tid. Kun to gange om året drives fårene ned til bygderne. I forsommeren når ulden er så løs at den kan rives af, og om efteråret når slagtekvæget skal udtages.

På det nordlige Atlanterhavs bund, går der en undersøisk højde-ryg fra Skotland, Færøerne, Shetlandsøerne, Island til Grønland, og herpå findes jordens rigeste fiskepladser, hvor fiskeflåder fra de fleste af Europas lande i tidens løb har hentet enorme mængder af fisk. Tidligere foregik fiskeriet med lin^e og krog, efter helleflynder og torsk, fra robåde med 4-12 mands besætning. Det var et farefuldt erhverv, og det er det vel endnu, selv om det nu er moderne motordrevne kuttere. Man har kaldt farvandet omkring Færøerne for atlanterhavets kirkegård, på grund af de mange skibsforlis. Og man kaldte Færøerne for enkernes og de faderløses øer. Ca. halvdelen af dødsfald blandt mænd mellem 15-60 år skete på haveet. Størsteparten af den fangede fisk er torsk, der tilberedes som klipfisk og eksporteres, især til Spanien. Den dag vi ankom til Vaag, var det som før omtalt det skønneste vejr og intet ledte tanken hen på naturens ferømtalte voldsomhed, og historiske uhyggelige dramaer på disse steder. Luften var klar og ren. Inde på klipper-

ne udenfor bygden, så jeg nogen store hvide flader. Jeg tænkte, at det var tøj, der var lagt til tørre. Trods det fine vejr, viste der sig dog en truende sky på himlen, og jeg lagde mærke til en iøjnefaldende travlhed derinde. Mange kvinder og børn kom ud af husene, og samlede hurtigt dette hvide sammen i bunker, og dækkede det til med sejl. Da skyen lidt senere var drevet bort, blev det hvide igen spredt ud. Jeg blev senere klar over, at det var klipfisk der var lagt til tørre.

I bunden af Vaag fjord var kysten flad. Herinde har utallige grindehvaler i tidens løb farvet fjordens vand rødt med deres blod. I gamle dage, når man havde observeret en grindeflok, tændtes bænker på fjeldtoppen, og således meddeltes det, at der var grinder i farvandet. Nu bruger man telefonen, og så hurtigt som muligt samles så mange som muligt af hjemmeværende mænd med deres både, og grinderne jages ind i fjordens bund. Der råbes og skrives og plaskes med årerne, eller der kastes med sten efter dem. Når de er trængt helt ind i fjordens bund, dræbes de med knive i et fantastisk generi. Grinderne kommer i tiden fra juli- august fra det nordlige Atlanterhav. Fangsten er meget forskellig fra år til år. Dengang ca. 200 dyr. Men der kan også være op til et par tusind. Grinderne kan være op til 6-7 m. lange. Kødet og spæk bruges til føde. Endnu en næringsvej er fuglefangst med net på de berømte fuglefjeld. Som snefnug sværmer mængder af såfugle, især søpapegøjer, der yngler her. Det er også et livsfarligt arbejde og kræver stor smidighed og mod. Jeg så her omkring øerne disse små søpapegøjer. De kan dykke meget dybt. Flyver ikke så godt og kan kun lette fra bølgetoppen. I fjorden ved Vaag, der er en af de skønneste deroppe, med sin meget smukke kirke på fjeldsiden, lå vi til næste dags formiddag. Den 12' juni sejlede vi til Trangisvaag på østsiden af Suderø. I fjeldene her omkring havde man påbegyndt brydning af kul. Byen ligger i modsætning til Vaag, på en mere flad slette. Her kunne vi lægge til kaj, men vi var ikke i land. Jeg havde medbragt mit gamle simple og billige agfa Kasseapparat, men var desværre udgået for film. Jeg fik talt med en dreng på kajen. Han fik en tokrone, og skaffede mig en rulle film, og så var der endda noget til ham selv.

Vort næste mål var Thorshavn, hvor den egentlige modtagelse fandt sted. Vejret var stadig fint med "havblik" og sol. Byens honoratiore med amtmanden i spidsen, kendetegnet ved sin særprægede fjerprydede hat, tillimede, tror jeg hele byens og omegnens befolkning, i stiveste puds. Det lokale hornorkester spillede "Kong Christian stod ved højen mast", og "der er et yndigt land". Der var taler, og kongefamilien spadserede langs de tætpakkede mennesker på kajen. Kongen trykkede som altid ved disse lejligheder mange mennesker i hånden, og vekslede nogle ord med forskellige personer. Vi fik snart lov til at gå i land. Fik det nypressede landgangstøj på og spredtes i byen for at se og opleve færingerne. Jeg lagde straks mærke til færingernes særprægede hovedtøj og nationaldragterne, der var taget frem i dagens anledning.

Thorshavn var en pæn lille by, der lå på et ujævnt terræn, måske lidt mere fladt end andre steder deroppe, og så faktisk helt hjemligt ud. Der var ikke så få træer i haverne, og udenfor byen havde man anlagt, forsøgsvis, en mindre platage. På vores vej igennem byen, mødte vi ikke mindre end tre orkestre fra "relsens hær". Byen havde dengang ca. 3650 indbyggere. Blev købstad i 1909. På torvet var et mindesmærke for Niels Finsen, der blev født her. Om aftenen begyndte festlighederne rigtigt. Der var i anledningen af ~~N~~ vort besøg, arrangeret folkefest i tre dage. De kongelige, og os, der havde landlov, var først et sted med en meget stor sal med balkon. Her sad vi, og de kongelige, som tilskuere. Nede i salen var der opvisning af færøske folkedansere. Det var meget interessant at se. Musik var der ikke noget af. Man sang en mækelig melodi og dansede til. Nu var det den specielle færøske folkedans, der på en måde minder lidt om Fanøansen. Man tog hinanden i hænderne i en lang kæde, eller flere, den ene uden på den anden, og foretog de specielle trin, som der ikke var megen variation i. Men dansen, sangen og rytmen bevirkede en vis ekstase. Når nogen blev træt og svedig, gik de bare ud af ringen, og dansen fortsatte stadig. Da kongen et stykke tid havde set på det, beordrede han os med at danse med. Det lod vi os ikke sige to gange, og fik snart lært rytmen. Vi forsøgte, så godt vi kunne, at lære sangen og skrålede med, med en færøsk pige eller kone i hånden. De kongelige morede sig "kongeligt" over denne forestilling, og der var højt humør. Færingerne var iført nationaldragter. Mændene var iført en sjov stribet nissehuelignende hue med en kvast, brun trøje, og stramtsiddende sorte knæbenklæder. Sko, der var dannet af et stykke skind, og sammensyet over vristen. Kvindernes dragt var lidt mere ubestemmelig.

Men vi skulle videre ud og se på festen. Der var 5 forskellige steder. Det næste sted vi besøgte, var der også en ret stor sal. Her dansede man almindelig moderne dans, med et godt orkester. De øvrige steder var mere interremistiske. Et sted var det simpelthen en stald, hvor en harmonikaspieler sad oppe i en krybbe og spillede. Et andet sted dansede man efter gramofon. Vi morede os til klokken 5 om morgenen. Der var ikke noget med at gå måneskinstur, af den grund, at der var midnatssol. Solen gik ikke ned, nåede kun horisonten. Dette var for os noget nyt og mærkeligt, men det var en pragtfuld nat. Vi var nogle stykker, der med hver en færøpige under armen, hen ad morgenstunden, gik en tur ud til "skansen", som den blev kaldt. Et højt plateau, med en skøn udsigt over havet. Jeg husker, at den pige jeg havde under armen, var en sød færøpige, der hed Gerda, og var fra Klaksvig. Der var ikke noget med tømmermænd dagen efter. Vi kunne ikke få spiritus, eller øl, fordi der var spiritusforbud. Færingerne kunne nok købe det, men kun en vis portion, og det kun når skatten var betalt.

Næste dag skulle jeg på arbejde, og sammen med "Axel Larsen", tilberedte vi "and i oliven". Det var stående taffel. Der kunne jo ikke dækkes op til så mange ombord. Det var festligt at se de mange gæster ankomme i deres

Medens vi lå i Thorshavn, begyndte det at blæse op, og det gode vejr var forbi. Det var hurtigt blæst op til storm, så vi måtte vente en dags tid med at fortsætte rejsen, der nu gik til Island. Altså nåede vi også at få noget af det traditionelle færøvejr. "Dannebrog" lå ved en mole i den ret nye havn. Langs denne mole, nogle meter derfra, var der bygget en høj læmur som værn imod brændingen på den anden side. Men søen var så kraftig, at vand og skumsprøjt blev slynget mange meter op over læmolen. Og hvert øjeblik blev "Dannebrog" overdænget med kaskader af havvand. Vi hørte på larmen og var ikke særlig opsat på, at vi nu havde udsigt til, at vi nu skulle rigtig til søs. Hidtil havde det jo bare været søndagssajlads. Vi var ærlig talt lidt betænkelige ved at skulle sejle til Island i det vejr. Men næste dag var stormen aftaget, og vi forlod Thorshavn, i klart men ikke helt roligt vejr. Snart passerede vi "Store og lille Dimon". To næsten utilgængelige klippeøer, med lodrette sider, men nærmest flade øverst. Det er to af de såkaldte fuglefjelde. Lille Dimon, er øde og ubeboet. På den øverste flade af "Store Dimon" lå dog en gård. Inden vi nåede forbi Dimon, stod jeg ved rælingen og så ind på de stejle fjelde på Strøms (Steymoy) sydøstkyst, med de utallige fugle. Der var enkelte får, der sprang rundt på afsatserne. Mange mindre vandfald plaskede ned ad fjeldsiden. Jeg syntes at det var interessant, at vi sejlede så tæt på, så vi kunne se og rigtig nyde synet. Ved siden af mig stod en af de færøske menige. Han virkede urolig. Han var vant til at sejle i disse farvande. Da jeg senere talte med ham fortalte han, at på dette sted, og mange andre steder, var der mellem øerne som følge af tidevandet, en meget stærk strøm. Han sagde, at det absolut ikke var med fuldt overlæg, og ikke for min eller andres fornøjelse, at vi sejlede så tæt på klipperne, men at den stærke strøm havde tvunget os ind. En ikke ufarlig situation.

Strømme er jo den største af øerne mod øst, med købstaden Thorshavn på sydøstsiden. Øens højeste punkt hedder Kopenni, 790 m.

Men vi kom velbeholdne forbi, og var snart ude i rum sø, og Færøerne ude af syne. Kun hav til alle sider. Turen til Island varede 22 døgn, og herude begyndte besværlighederne. På denne tur over et af jordens mest urolige have, Nordatlanten, opnåede jeg blandt andet at lære søsygens kvaler at kende. Det var ubehageligt så længe det stod på. Men jeg blev da klar over, at det jeg kaldte søsyge, var af meget mild karakter i forhold til hvad mange andre kan berette om deres rædselsfulde tilstand.

Stormen havde lagt sig, men i de store dønninger, opførte skibet sig på en for mig ukendt måde. Sommetider lå stævnen dybt begravet i søen, så agterstævnen og dermed skruen var oven vande, for derefter at rejse stævnen højt over vandet og agterstævnen nede. Til andre tider rullede skibet så stærkt, at vi på et tidspunkt, trods den påmonterede slingrekøi, rullede op til 35 grader.

23. Det skabte selvfølgelig en vis nervøsitet, da det var første gang, at "Dannebrog" var ude på et så langt togt. Jeg hørte udtalelser om, at det turde man ikke risikere en anden gang. År senere har "Dannebrog", dog været ude på langt større togter.

Mange ombord var søsyge, også blandt de befarne. En af de værst medtagne var kongens kok, min rare og gode overordnede Axel. Jeg så ham kun få øjeblikke, bleg og elendig, når han kom for at give mig besked om kosten til de kongelige. Han havde det ikke godt, og måtte blive i sin køje. Jeg regnede ellers mig selv for nogenlunde søstærk. Det er ikke noget man skal prale af, og man skal bestemt heller ikke foragte de stakkels sjæle, der må døje søsygens kvaler. Enhver der har prøvet det, ved hvad det vil sige. Men der var to forhold, der på et vist tidspunkt var årsag til at jeg blev slået ud. Den ene var, at det i gangen overfor døren ind til kabyssen var en ~~XX~~ nedtyrtningsskakt til køkkenaffaldet. Den var dækket med en lem på hængsler foroven. Når søen som følge af skibets slinger, slog ind i skakten forneden, pressede den luften op i skakten, så lemmen åbnede sig, og stod og klaprede. I sådan en skakt, med råddent affald på siderne, er det jo bestemt ingen behagelig lugt, der kommer op. Denne rådne stank kunne jeg altså ikke tage. Og når man i fervejen var lidt sensibel i maven, ja så begyndte de kedelige fornemmelser i den midterste region, og resulterede i større eller mindre udbrud.

Den anden ting, der var som en slags katalysator for søsygen, var at som følge af dørkens (gulvets) sommetider ret foruroligende skrå stilling, hvor man måtte holde sig fast i det første det bedste holdepunkt for ikke at rutsje over mod ~~XX~~ "Skottet" (sidevæggen), bevirkede at alt hvad der stod på komfuret, kurede fra den ene til den anden side. Og det der gav mig de velkendte og foruroligende fornemmelser, var når kogevandet fra kartofler skvulpede over, og kom ned på det varme komfur, sydede og fordampede. Det havde en ganske særlig lugt, der ikke virkede behageligt på min lugtesans, og derved fremkaldte visse muskelsammen trækninger i maveregionen.

Så snart jeg havde fri, og lejlighed til det, var jeg på dækket, for at få lidt frisk luft, trods skibets urolig^e opførsel. Jeg kunne lide at indshuse den friske havlugt, og at se på det urolige hav. Vejret var jo ellers blevet ret godt igen, men de ret store dønninger var der stadig. Som omtalt blev vi stadig på afstand, fulgt af inspektionsskibet "Ingolf". Det var altid indenfor synsvidde, og fra min plads ude i stævnen, kunne jeg se dem tage nogle ordentlige dyk i søen. Den havde det selvfølgelig lige så hårdt som vi. Senere, på Island, talte vi med nogle af mandskabet derovre fra, og de sagde, at de havde haft meget ondt af os, hvilket jo faktisk var gensidigt.

Der er noget der hedder "Slingregrejer". En slags lavt rækværk, der anbringes langs kanten af borde, og f. eks. også her på komfuret. ~~Det var~~

Det var inddelt i felter indeni, således at de kasseroller, der var på komfuret ikke kunne ryge ud over kanten, når skibet krængede. I hårdt vejr kører de frem og tilbage i disse felter. For at flydende indhold ikke skal skulpe over, må man bruge høje kasseroller, og nøjes med at fylde dem halv Være var det dog en dag, da jeg skulle stege fricadeller. De ville ikke blive på panden. De simpelthen "gled i smørret". Ja, undskyldt Axel. De røg ud over pandens lave kant, lå og osede på komfuret og brændte fast. Jeg blev hurtigt klar over, at der ikke kunne blive fricadeller til frokost. I stedet satte jeg en høj kasserolle over med vand og salt, og lavede kødboller. Dette gik bedre. Iøvrigt var denne dag den værste af dem alle. Jeg havde nok at gøre med at tage vare på alle de løse genstande, der ustandselig skiftede plads, fra den ene side af kabyssen til den anden, samtidig med, at jeg skulle holde ballancen, og nu var ret medtaget af søsyge. Det var begrænset hvilke genstande jeg kunne tage mig af. Vi var nærmest at regne som terninger i ^{i slow motion} at rafebæger. To skraldespande og et par stegepander legede tagfat på dørken. På en hylde, tværskibs, over et bord, lige indenfor døren til kabyssen, stod en del ting. Blandt andet et par meget fornemme sølvkaffekander, med monogram af en eller anden tidligere kong Frederik. Jeg var nervøs for, at disse klenodier skulle ryge ud over den lave kant, falde ned og blive bulede. Desuden stod der på samme hylde, desværre en dåse med låg indeholdende mel. Medens jeg søgte at bjerge kaffekanderne, røg meldåsen ud over kanten og ned på dørken. Låget gik af og melet spredtes i en sky.

Låget på nedfaldsskakten klappede ustandselig og sendte ildelugtende dufte ud, som forværrede min søsyge. Dette var faktisk mit første møde med søsygens kvaler, hvis ydre symptomer var en umiskendelig ændring af min ellers så sunde kulør. Og hvis indre symptomer var mavens ihærdige protester mod en sådan ydre behandling. Den truede bogstaveligt talt med at vende bunden i vejret på mine indre organer. En særdeles ubehagelig tilstand, med koldsved på panden. Jeg fandt det givetvis, i al min elendighed, som sømandssøn at være, en noget uværdig tilstand. Så vidt vides, er søsyge ikke en sygdom med dødelig udgang. Så skulle det da lige være, om en eller anden har lænet sig for langt ud over rælingen, når han sendte sin lidet æstetiske offergave i hovedet på Neptun, eller ^P Poseidon.

Når et anfald kom, måtte jeg ty til skraldespanden for at ofre, selv om der ikke efterhånden var noget at ofre af. ^A Øøjerne kunne jeg ikke have åbnet, og de måtte ikke åbnes. Jeg sad på et vist tidspunkt på "dørken", midt i alt roderiet, med en skraldespand i favnen, bleg og irriteret over situationen. Det var lige bag komfuret, så jeg ikke derfra kunne se døren. Netop da hørte jeg en stemme, der sagde "er her nogen?". Gal i hovedet og irriteret gav jeg et eller andet svar. Men, oh-ve, da jeg fik rejst mig op, og set hvem det var, røg jeg op og stod ret. Det var nemlig hendes majestæt dronning Alexandrine, der stod i døren med et kongeligt mælløst udtryk. Dronningens første bemærkning herefter var "nå her ser nok godt ud",

hvilket jeg altså ikke kunne være helt enig med hende i. Jeg gav jo nok et eller andet fjoget svar, ved dette mit første møde med landets første, og meget afholdte dame, i denne noget pinlige situation. Dronningen var ikke selv særlig søstærk. Men hun gav mig et smil og sagde "ja jeg kommer blot for at sige, at vi kun skal have lidt steg og dessert til middag".

Jeg havde vist ikke helt gjort mig klart, hvordan jeg skulle være i stand til at tilberede en normal middag under de forhold. Det var ikke rart at blive overrasket af hendes majestæt i denne lidt flaterende situation, grøn i ansigtet og ret indisponibel.

Men her stod jeg da overfor Danmarks 57 årige dronning. Ret, men måske med lidt slagside til den ene eller anden side, på grund af "Dannebrog" lidt uvenlige opførsel. Bagefter må jeg undre mig over, at dronningen selv havde gjort sig den ulejlighed, i sin egen ikke for gode tilstand,, og væklende ned ad trappen til kabyssen, for at give mig denne besked,, i stedet for at sende sin mand kongen, eller en hvilken som helst anden. Det var beundringsværdigt, men gav mig dog den glæde, at tale med dronning Alexandrine, selv om det var et ret uheldigt tidspunkt for mig.

Mit indtryk af dronningen var, at jeg efter bare dette ene møde, så en meget venlig og tiltalende dame, med et varmt og vindende væsen, og at jeg havde mødt et menneske, der ikke alene var dronning, men også var så jævn og ligetil i sin væremåde. JA, det kunne for den sags skyld også have været den jævne almindelige nabokonst derhjemme, som bare var kommet for at låne et par æg, når man ser bort fra afstanden.

Jeg havde nogle gange på rejsen også besøg af prinsesse Caroline Mathilde og prins Knud. Bag det varme køkken var der et mindre rum. En slags koldt køkken, hvor brød og deslige var anbragt. Prinseparret ~~XXX~~, der begge jo var født uden efternavn, var ligesom de øvrige medlemmer af kongefamilien, usnobbede, rare og venlige mennesker.

Endnu sad vel dybt i min bevidsthed, barndommens naive forestillinger om de forherligede konger og dronninger, prinser og prinsesser med krone på hovedet. Eventyrfigurer, der nu for mig skulle blive levende mennesker af kød og blod, og som viste sig at være almindelige mennesker underlagt dagliglivets betingelser ligesom vi. Deres lod var blot, at være blevet født til et højere stade på rangstigen. Et privilegie måske, måske ikke? Barndommens glorie forsvandt, men blev afløst af en dyb respekt for deres måde at være på, ligefremme og uhøjtidelige. En respekt som de selvfølgelig havde krav på ifølge deres herkomst.

Prins Knud havde en mindre tilbøjelighed til at bruge lidt kraftige eder. På et af hans og prinsessens besøg, udbød han pludselig. "Åh, jeg er krafteme så sulten". Om dette skyldtes dronningens før omtalte kinasiske kloke, skal jeg lade være usagt. Jeg var straks rede til at afhjælpe denne sultfølelse, og tilbød at smøre et stykke brød. Tog brødmaskine og rugbrød frem og ville skære en skive af, men prins Knud sagde "det skal jeg sku nok selv klare". Så gik ~~han~~ ^{han} i gang med brødmaskine og smørekniv,

medens jeg selv kun havde at se til. Det undrede mig også, at han pludselig kunne sige "Jeg blir- faneme så søsyg", hvorefter han gik hen og lukkede køjet op. Mere blev det dog ikke til. Han var jo ellers sejlsportsmand og dengang kaptajnløjtnant i flåden. Det man kalder helbefaren. Nå, ja så kunne jeg måske også på et nu overstået stadie, tillade mig at være en smule søsyg. Det stivede min selvtillid noget af.

Prinsesse Caroline Mathilde var det man kalder en gav sømandspige. Hun kunne tåle søen, og jeg så hende en aften i hårdt vejr, stå på broen sammen med svigerfar, Hs. majestæt kong Christian, iført regntøj og sydvest. I kabyssen vidste hun hvor dåsen med hollekryddere stod. Hun kunne lige, når hun stod på tå, nå at løfte låget og forsyne sig.

Men her var vi så ca. 70 mennesker i et uroligt skibsskrog, og prisinget havets og vejrets luner. Vi var, som Aiarulf Schmidt med sin rumsterstang senere sang "alle i samme båd". Forøvrigt har jeg på min anden og sidste sørejse, oplevet langt værre vejr, med storm i Kanalen, Biscaya, Middelhavet og den Botniske bugt, uden at blive søsyg.

Søen blev efter hånden roligere, da vi nærmede os Island. Jeg nød fritiden på dækket forude, og spejdede i min naivitet efter isbjerge og hvaler, som jeg mente måtte findes i disse farvande. Isbjerge så jeg ikke, men derimod viste sig en dag 2 store hvalfisk af en eller anden art. De ligesom bød os velkomne i deres territorie, og svømmede med sine dovre bevægelser foran os et stykke tid så nær, at vi kunne høre suget, når de store kroppe gik ned. Vi overlevede i god behold de sidste dages besværligheder. Næste dag blev det imidlertid så tåget, at vi ikke kunne se fra for til agter. Tågesirenen lød ustandselig, og farten blev nedsat til ca. 4 knob. Dengang var der ikke noget der hed radar. Da vi nærmede os Vestmannæerne, syd for Island, lettede tågen noget, og vi så flere hvaler.

Det første sted vi ankrede op, var ud for Vestmannahavn. Det var mindre klippeøer. Vi blev modtaget af salut inde fra fjeldene. Det var ikke kanonsalut, men affyring af dynamit. Næste dag ankom vi i fint vejr til Reykyavik. Færøerne havde sin egen storslåethed, men over Island, var det af større dimensjoner. Et iøjnefaldende fænomen var den klare luft, der fik fjeldene til at syne så nær. Min afstandsbedømmelse svigtede totalt i den klare luft, ren og lidt blålig. Island, med sine 102 846 km², er næsten 2½ gang større end Danmark, og havde i 1938 et indbyggerantal på 118 888, kun ca. 1 pr. km².

Som altid, når vi ankom til et eller andet sted, var jeg klar ved køjet, hvorfra jeg havde den bedste udsigt, og kunne følge med i begivenhederne på kajen. Men denne gang var der noget helt uforudset i vejen. Jeg kunne ikke se andet end bolværkets slimede og våde træværk. Jeg var selvfølgelig klar over, at vandstanden i havnen var så lav, at køjet var kommet ned under kajens niveau. Når jeg så op, kunne jeg se kajen ca. 1 m. højere oppe. Men på eftermiddagen var situationen lige det modsatte, så lå

vi tilsvarende højt over kajen. Forklaringen, var den udprægede forskel man her har på ebbe og flod, der kan afvige ca. 3 m. eller mere. Jeg havde imidlertid ikke tid til at fundere så meget over dette problem, og skyndte mig op på fordekket. Der var på kajen, en meget festlig modtagelse i gang, og som altid med hornorkester og "kong Christian stod ved højen mast". På kajen var lagt en meget lang rød løber. På hver side stod opstillet 50 unge skolepiger i hvide kjoler, med hver sin buket blomster, som de kastede lige foran de kongelige, efter hånden som de gik frem. Der var musik og taler, og modtagelsen blev transmitteret. Flere tusind mennesker var mødt op. Rundt omkring i de nærmeste huse hang tilskuerne lige så tæt i vinduer og på tagene. Mange store og flotte betjente holdt styr på mængden. Det så jo alt sammen så rørende og imponerende ud, men under overfladen, var der nu visse mislyde på det tidspunkt.

Vi var blevet advaret mod at gå i land. Den hjertelighed og samhørighed vi mødte på Færøerne, fandt vi ikke her. Danskere var faktisk ikke så velkomne her oppe på vulkanen. Der var stærke kræfter i gang for en total løsrivelse fra Danmark. Få år senere viste det sig da også, at kong Christian var sidste dansk konge, der kunne kalde sig konge over Island. Europas næststørste ø, med hovedstaden Reykyavik, med ca. 40 000 indbyggere, ville være en selvstændig nation, og den femte såkaldte svane i den nordiske flok.

Island var ifølge en forbundslov fra 1918, en selvstændig stat i union med Danmark, og med fælles konge, og danske og islandske borgere nød fælles ret i begge lande. Loven skulle være gyldig i 25 år. Under krigen i 1944 d. 25 februar, vedtog Altinget enstemmigt, at ophæve forbundsloven. ~~Den~~ Samme år i maj afholdtes en folkeafstemning, hvor 70 536 stemte for en opnåelse, og kun 535 stemte imod. I juni blev Island erklæret for en republik, og rigsforstander Svein Björnson, blev øens første præsident. I november 1946 blev Island optaget i F.N. Men lykkeligt uvidende om fremtidens dystre perspektiver, var vi kun optaget af, for enhver pris, at se og opleve så meget som muligt. Vi trodsede alle advarsler om mulige ørættelser, og gik glade og forventningsfulde i land. Dog i begyndelsen 5-6 stykker sammen. Men ingen forulempede os. Der var dog tilløb til en enkelt undtagelse.

De kongelige var en eftermiddag inviteret ud på byens stadion, for at overvære en opvisning i atletik. Islændingene var tilsyneladende meget sportsmindede. De fleste mandlige islændinges hårde liv på søen, og deres sport havde sat sine præg. Nationalsporten var islandsk brydning, den såkaldte "Glima", var noget specielt. Deltagerne svingede hinanden i et bælte, som var forsynet med stropper. Det er en meget gammel islandsk sportgren. Jeg var sammen med den ene af trekløveret, nemlig skrædderen, taget ud for om muligt at se noget, men var ikke inde på pladsen. Udenfor hegnet blev vi tildelt af nogle fyre, der åbenbart var ude på at provokere os. De kom med mange fornærmende udtalelser om os danske, og om hs. majestæt

kongen, som de kaldte "et langt skur". Det var meget svært at beherske sig, men vi var kun to, og de var nogen store sportstranede fyre. For ikke at give anledning til nationale forviklinger, og da vi ikke ønskede at deltage i en uværdig og usmagelig diskussion, tillod vi os at forlade stadion med noget af vores værdighed i behold. Selv om vores ^edaværende status som marinere i uniform, vel nok forpligtede os til at ~~forsvare~~ forsvare hs. majestæt og landets ære, om fornødent med vort liv, fandt vi det uklogt at indlede et klammeri, og derved måske give anledning til en episode, der kunne forværre det under overfladen tilsyneladende spændte forhold mellem to nationer. Forøvrigt havde kommunisterne benyttet lejligheden til at udsprede nogle blade af "Isvestia" med fornærmende indhold.

Andre islændinge vi talte med, talte også om frigørelse fra Danmark, men på en mere behersket måde, og talte om, at man måske havde planer om at oprette et kongedømme med prins Knud som regent.

På opholdets anden dag var der taffel ombord, med en række indbudt honoratiores. Der var som før omtalt ikke plads til den store opdækning, så det var også stående taffel, og der blev serveret and i oliven og ost. På grund af tafflet, havde jeg, samt tjeneren og skrædderen ikke fri, hvad vi var noget ærgerlige over, da der netop den dag var arrangeret en tur for mandskabet ud til vulkanen "Hekla", og til de varme kilder med geyserne. Hekla ligger i det sydlige Island ved østranden af det ret tæt befolkede lavland, 112 km. øst-sydøst for Reykyavik. Hekla er 1447 m. højt. Det er egentlig en 22 km. lang højderyg med en række kraterer på toppen. Toppen er næsten altid dækket af en sky, der ligger en tågehætte. Man mener, at Hekla betyder hætte. Så vidt vides har Hekla haft 18 udbrud i historisk tid. I det 12 århundrede nævnes to udbrud, i det 13 århundrede 4 udbrud, hvoraf udbruddet i 1294 gjorde nogen skade. Elve forandrede løb, varme kilder forsvandt, pimpsten drev i store flager helt ned til Færøerne, og mange mennesker omkom. Tre udbrud i det 14^e århundrede var alle voldsomme. I år 1300 formærkedes hele nordlandet, og 500 mennesker omkom. I 1341 var askefaldet meget stort, og jordrustelserne meget stærke. I 1389 styrtede mange gårde sammen. I 1693 var et af historiens stærkeste jordskælv, og vulkanske bomber på størrelse med huse. Aske førtes med vinden helt til Norge. I 1766 kastedes pimpstensstykker på indtil 2 m. i diameter 15 km. bort. Mange sagn og overtroiske forestillinger har været knyttet til Hekla. Man kender udtrykket "gå ad hekkenfeldt til". Det stammer fra den overtro, at fanden og heksene holdt sammenkomster her. Altså et sted hvor alt ondt havde til huse.

Geyserne er varme kilder. Kogende springkilder, der ligger ca. 80 km. nordøst for Reykyavik. Der er en gruppe af større eller mindre springende kilder. Den store Geyser, er den mest berømte, og har givet navn til de almindeligst kendte geysere. Med ret forskellige mel-

lemrum sender "sto^{re} geyser" en række hede vandsejler 20 til 35 m. lodret op i luften. Vandet, der er kiselholdigt, har omkring det ca. 3 m. brede og 25 m. dybe rør, hvoraf vandet kommer op, dannet en 7 m. høj kegle af kiselsinter med en 18 m. bred og 2 m. dyb skål i toppen. Udbruddene begynder med nogle dumpe drøn nede i jorden. Derefter koger vandet over, og pludselig skyder en vandsejle lodret op. Derefter flere, der når højere og højere op. Til sidst synker det hele sammen, og skålen er tom igen i nogen tid. Gejsere findes flere steder på Island. Kendte er også gejsjerne i Yellowstoneparken i U.S.A. De findes også i Japan og på New Zealand. Island har mange seværdige steder. Nogle kilometer nordøst for Hekla, i det sydøstlige hjørne af øen ligger Islands højeste punkt på den såkaldte Vatnajökull. Det er 2119 m. højt. Vatnajökull er et højtliggende snedækket plateau på 8500 km², hvis ujævnheder er dækket af store ismasser, der skyder sine gletcherarme næsten helt ud til havet. Under isen findes flere steder virksomme vulkaner.

Men alt dette fik jeg altså ikke set. I stedet holdt jeg så fri næste dag fra middag, og måtte selv finde ud af at bruge dagen. På den anden side af fjorden overfor havnen lå et fjeld med sne på toppen. Jeg mener, at man kaldte det for sukkertoppen, på grund af dets kegleform. Den havde min interesse, og jeg syntes, at det kunne være sjov at komme op i sneen og nyde udsynet deroppe fra. Jeg havde resten af dagen til min rådighed, og bestemte mig for at tage derover. Men så måtte jeg vandre til fods rundt om fjorden. Jeg begav mig afsted i rask tempo langs kysten. Jeg gik, og gik, og stadig syntes denne snedækkede top at være lige langt væk, eller som jeg mente lige nær, og alligevel var jeg ikke kommet rundt fjorden. Efterhånden blev jeg klar over, at der var noget galt med min afstandsbedømmelse. Det var netop fænomenet, at alt syntes så nær og var dog så langt væk. Det var den rene og klare luft, der snød mig. Jeg mødte nogle folk, og spurgte dem om hvorlænge de mente, at jeg ville være om at gå over til fjeldet, og fik det svar, at det ville være ca. 9 timer. Og jeg havde regnet med at bruge min eftermiddag, men blev klar over, at jeg måtte opgive det foretagende. Fænomenet skulle endnu engang senere bedrage min afstandsbedømmelse. Jeg kom altså ikke til bjerget den gang, og da bjerget ikke o. s. v. ---- begav jeg mig på tilbageturen. På vejen kom jeg forbi nogle store tørrepladser. På klipperne lå så langt øjet næsten rakte, fiskeaffald til tørring. Det blev brugt til fiskemæl. I nærheden var der et salteri med bjerge af salt. En snes unge piger i overalls, stod og saltede fisk.

Jeg nåede tilbage, efter en meget lang travetur, og burde måske være faldet om i min køje, men nej, utrolige ungdom med mod på livet. Jeg fandt sammen med mine to venner, tjeneren og skrædderen, og vi gik i byen. Vi fandt ud til et sted nær en sø. På en høj i nærheden stod et imponerende monument. Det var Reykyaviks vartegn. Statuen af Islands første landnamsmand, Ingolfir Arnason. En landnamsmand er en mand, der har taget jord, men også opbygget. Der var en slags forsamlingshus, hvor der var musik og dans.

30. Her kunne vi købe øl, til den dengang formidable pris af 1 kr. stykket. Det var ikke den gode danske øl, men skulle være noget i den retning. Vi nøjedes med en enkelt, da den ikke for vort vedkommende syntes vanedannende. I stedet tog vi livligt del i dansen. Vi havde jo stadig en erindring om advarslen om ikke at komme i klammeri med islandingen, så vi var lidt forsigtige, men der skete ikke noget. Islandingen morede sig gevaldigt. Da vi godt ville være med, tog vi mod til os, og inklinerede for de ledige damer, og efterhånden tog vi livligt del i lejerne. Vi dansede med islandingenes koner og kærestes, men pludselig opstod der nogen uro i det ene hjørne af salen, to var kommet op at slås, og lidt efter endnu et par. Da striden imidlertid begyndte at udvikle sig, fandt vi det tilrådeligt at forlade valpladsen og XX gildet.

På vejen hjem, gennem gaderne, kom en bil med et lystigt selskab, som tjeneren kom i snak med. Vi så ham stige ind i bilen og køre væk. Vi var nok lidt misundelige på ham. Dels af ærgrelse over, at han forlod os, og dels fordi han måske nu på egen hånd skulle opleve eventyret i storbyens natteliv. Skradderen og jeg vendte hjem, og endnu da vi gik til køjs, var tjeneren ikke kommet. Vi var spændt på, dagen efter, at høre ham fortælle om nattens strålende oplevelser, og han havde jo som altid nattegn, så natten var hans egen.

Engang midt på natten blev vi vækket af et gevaldigt rabalder. Vi fik tænkt lyset, og så tjeneren ligge på dørken neden for trappen. Vi konstaterede, at han tilsyneladende ikke var kommet noget til, men at han havde alle tiders brandert på. Vi hjalp ham med at få rikket køjen til, og fik ham til køjs. Det var ikke muligt at få nogen fornuftig forklaring ud af ham. Hans tale var kun nogle svage uarticulerede brummende og lallende lyde. Vi mente ikke, at han ligefrem var dødssyg, men var ret sikre på, at diagnosen måtte være, at han nok havde været så uheldig, at drikke noget han altså ikke kunne tåle. Han var i denne besynderlige fysiske og psykiske tilstand, man kommer i ved indtagelsen af for meget koncentreret spiritus, af en eller anden art, og som medfører leddelese og slappe lemmer, og uden kontrol med sine sanser. Nogen ville sige, at han var fuld, andre at han var beruset, eller at han var perialiseret, for at bruge et finere ord. Men ifølge almindelig dansk sprogbrug ville man nok med et mere groft udtryk sige, "at han havde en ordentlig skid på", hvordan man så ellers rent ^sprogligt skal definere det. Reaktionen i denne legemets tilstand, er meget forskellig. Hos vor kære Eigil var den ikke af voldsom art. Han var from som et lam, og nærmest som man siger "gået ud som et lys" uden egen vilje. Han lå der bare, og ville nok være indstillet på, her på dette noget hårde leje, at sove sin rus ud. Hvordan han nogen sinde har været i stand til at forcere lejderen op til dækket, og er kommet så langt, er ubegribeligt. Men han har jo nok øjensynligt kun haft et eneste mål i sin omtågede tilstand, Nemlig at komme til at ligge i sin nu så dyrebare køje, og bare

31. sove-- sove. Vi fik altså nansomt bragt vores ven til køjs, og snart efter slumrede alle igen. Men det varede ikke længe før vi blev vækket igen. Denne gang var det også med et bump. ~~DDMMEXXMM~~ Den stakkels mand var nu faldet ud af sin køje og havnet på jerngulvet neden under. Det var ret chokerende, men han var, som det utroligt nok ofte er tilfældet med berusede mennesker, heller ikke denne gang kommet noget til. Vi redte op til ham på dørken, og han og vi slumrede atter ind. Det var ikke fordi, skrædderen og jeg, handelsentaget i betragtning, mente at vi var gået glip af noget i byen. Vi ville dog gerne dagen efter have lidt underretning om tjenerens meritter.

Han fortalte, at han var blevet inviteret med hjem af det omtalte selskab, og havde fået noget at drikke, som han ikke var vant til. Det var fortalte han noget man kaldte "den sorte død". Et hjemmebrygget produkt, som man vist skulle være islandsk for at kunne tåle. Der var jo også spiritusforbud på Island, og det resulterede i, således som det er andre eksempler på, et ukontrolleret hjemmebryggeri. I hvert tilfælde havde vor ellers veloplagte tjener det ikke særlig godt dagen efter. Det var vist nærmest smerter i hovedregionen der plagede ham. Men vi tog ham med på en tur, der var arrangeret til de varme kilder uden for byen.

Det ret store ^rteræn var gennemskåret af mange vandløb, hvor det dampende varme vand ligesom lagde en tågedis over landskabet. Vandet havde fortalte man, når det kom op ad kilderne, en temperatur på 89 grader. Det var med blandede følelser man færdedes her, når man tænker på de uhyggelige kræfter, der lurede tæt under overfladen. Især for os, der var vant til at træde på den mere betrygende danske jord. Men det var jo ret praktisk med dette varmegvand. Nogen smed skoene og strømper, og tog fodbad. Andre benyttede lejligheden til at vaske vores hvide huebetræk. Det varme vand var dog en af naturens gaver til den islandske økonomi, som jeg personligt godt ville undvære. Man havde anlagt store drivhuse i nærheden, og fik varmen fra disse kilder. Her dyrkedes blomster, grønsager, tomater, ja selv ferskner m.m. Endvidere var opført en svømmehal. Ingen problemer med opvarmningen.

Om aftenen blev jeg inviteret med i byen af min overordnede, den gode Axel Larsen, kongens kok. Landgangstøjet blev grundigt eftersat. Vi styrede mod byens fine hotel, der så stort og eksklusivt ud. Jeg tror, at det dengang hed "Dams hotel". Desværre bevirkede min person, eller rettere sagt min påklædning, at vi blev nægtet adgang. Vi tog det nogenlunde pænt, og parlaterede på en værdig måde med portieren. Det nyttede ikke, at jeg præsenterede Axel Larsen, som, majestæt kongens køkkenchef, og at vi var agtverdige borgere. Ej heller hjalp det, da vi bad om at tale med direktionen, det blev pure afvist. Vores indignation over fornærmelsen og denne diskrimination, holdt vi for os selv, og forlod dette fine og ophøjede sted. Jeg må indrømme, at jeg var skuffet, da jeg gerne af faglig interesse ville have set hotellet inden døre. I stedet for måtte vi nøjes med at gå på mælkeri, hvor vi fik en citronvand. Rundt om ved bordene med gæsterne sad meget unge menne-

sker og drak noget mælkeagtigt noget med sugerør, og spiste konditorkager til. Det var jo nok også lidt af en skuffelse for Axel Larsen, at hans invitation til mig, resulterede i en så spag oplevelse. Iøvrigt fremstillede man på Island et mælkeprodukt, man kaldte for "skier" eller "skyr". Det fremstilles af pasteuriseret fåreskummetmælk. Det lignede det vi kender nu som ymer m.m. og har måske været forløberen for disse produkter. Dronning Alexandrine var meget begejstret for det, og da det har en ret god holdbarhed fik hun noget af det med hjem.

På trediedagen af vort ophold, var der for os arrangeret en tur til Tingvalla sletten inde i landet. Den islandske regering havde³ blev der sagt, stillet 3000 kr. til rådighed. Et dengang ret pænt beløb. Vi startede i 7 rutebiler. Der var 52 km. ~~111~~ fra Reykyavik til Tingvallasletten. Da vi var kommet et stykke udenfor Reylyavik, gik der ild i den ene rutebil, som dog ikke udbrændte. Passagererne blev fordelt i de andre biler, og vi fortsatte. Det var jo ikke asfalterede veje vi kørte på. Bilerne var heller ikke luksuskøretøjer. Chaufførerne kørte stærkt, og i betragtning af den hårde og ujævne lavagrund vi kørte på, blev det en gevaldig rystetur. Ofte var det umuligt at skelne vejen. Vi passerede flere større og mindre vandløb, men det var ingen forhindring. Vi kørte bare ud i dem, og fortsatte til den anden side. En bro var så smal, at der kun var få centimeter til siderne, men det betød ikke nedsat fart. Vi var imponerede over chaufførernes dygtighed. Da vi ankom til højderne omkring Tingvallasletten, så vi, at der kun var en vej, der førte ned til sletten. Den gik gennem Almanagjapasset. Den såkaldte slette, er en stor sækning med lodrette klippesider. Inden vi kørte ned gennem passet til sletten, standsede vi en kort tid på randen af klippen. Det var et imponerende syn at se sletten ca. et halvt hundrede meter nede. En stor sø strakte sig langt ud til højre for os. Selve sletten, der er på 42 km², lå til venstre for os. Et stykke borte lå nogle huse og en kirke. Heroppe på klippen var der mange og meget dybe revner i overfladen. Vi kørte ned ad den stejle vej til sletten. Lige nedenfor enden af vejen, til venstre, var der et vandfald, der larmede ned. Det var Öxaraelven, der 30 meter oppefra styrter lodret ned og derefter løber ud i Thingvallasøen. Lige foran vandfaldet var der en lille rund sø, som man kaldte "druknehullet". Dette navn, fortalte man, havde den fået, fordi man i inkquisitionstiden, brugte hullet til at kaste kvinder, der var anklaget for at være hekse ud i. Vi kender beretningen om at hvis kjolen bar dem oppe var de hekse, og så blev de brændt på bålet. I modsat fald, ja så havde de al mulig chance for at drukne. Hvor meget man skal tro på disse utrolige beretninger, skal jeg lade være usagt, så meget desto mere som inkquisitionen aldrig rigtig fik indpas i de nordiske lande. Og at det derfor skulle være mærkeligt, om denne bestialske overtro skulle være nået til denne isolerede ø. Dog er det velkendt, at overtroen florerede i en helt utrolig grad også i Norden.

Fra den lille sø, løb elven under vejen, og på den anden side, hvor den derefter løb ud i søen, var der nogle små holme. Vores guid fortalte, at man i gammel tid brugte disse holme, når nogen var kommet i alvorlig strid med hinanden. Så blev de sat ud på disse holme og udkæmpede drabelige tvekampe. De islandske sagaer, hvoraf en meget stor del er samlet af islændingen Arni Magnusson ÁXXÉX (1663-1730) under et tiårigt ophold på Island fra håndskrifter m.m., rummer meget interssante oplysninger om livet på denne ø.

Ikke langt fra søen lå en slags restaurant. Her, og i nogle telte, der var rejst, skulle vi spise. Vi fik en virkelig fin betjening. Der blev serveret kogt helleflynder med hollandaise, tilberedt af islandsk smør. Til middagen en øl. Desserten var syltede ferskner, høstet på Island. En god og velmagende middag. Da vi havde spist, spredtes vi ud i terrænet, der for os var meget særpræget, med alle disse små og større klippeøer, fremkommet ved de utallige revner i klippegrunden. På steder flere meter brede og meget dybe revner med vand i. Stille og ualmindeligt klart, nærmest blåligt vand, der antageligt skyldtes indholdet af svovl. Der var ingen fisk, vegetation eller andre dyrearter i vandet. Kun svømmede hist og her nogle småfugle, der ikke var meget større end gråspurve. Sagnet fortæller, at man satte fanger og forbrydere ud på disse øer. De kunne jo springe i vandet, men for det første var det formodentlig isnende koldt, og for det andet kunne de ikke komme op ad de stejle klippesider. Revnerne var meget dybe. Et sted hvor vi kom over en bro, havde turisterne i tidens løb, møret sig med at kaste mønter ned i det klare vand, for at se hvor lange de var om at nå bunden. Man kaldte stedet for "pengegjoen", der betyder pengegrav. Man kunne se mønterne ligge tæt dernede. Det var en stor oplevelse at se den berømte slette.

Egentlig Thingvellir. Navnet fordi den var altingssted. Her havde den lovgivende forsamling sæde, og her skabtes den berømte lovbog "Grágásen" i det 16. århundrede. Den største og ypperste i norden. Et besynderligt navn, som der vist ikke er nogen endegyldig forklaring på. Her på Thingvallassletten holdtes i 1930 altingets 1000 års fest. Et sted rigt på historiske minder.

Vort besøg i Reykjavik varede i fem dage. Det var meningen, at de kongelige skulle køre i biler til Akureyri, hvor vi så skulle hente dem. Vi afsejlede vest om Island og nord på. Men næste formiddag fik vi radiotelegram om at gå ind til nærmeste havn. Der var sket det fortalte man, at de kongelige biler, et sted ikke kunne komme videre, fordi nogle broer var skyllet bort af smeltevanddet fra fjeldene. Så vi fik de kongelige ombord igen, og næste dag passerede vi den nordlige vendekreds, også kaldet polarcirklen eller krebsens vendekreds på 66 gr 33'-- nordlig bredde. der går lige nord for Island. Det var omkring ved dette tidspunkt, at vi blev forladt af vor før så trofaste følgesvend inspektionsskibet "Ingolf2",

der fortsatte til de mere nordlige farvande i sin mission som inspektions-skib for fiskeriet heroppe. "Ingolf" blev nu afløst af inspektionsskibet "Hvidbjørn", der så ledsagede os på resten af turen og hjem.

Det er jo Kæmpe kotymen, at de af besætningens medlemmer, der ikke tidligere har passeret krebsens vendekreds, skulle deltage i en eller anden form for "dåb", ligesom det langt tidligere i tiden har været almindeligt, når man passerede ækvator. Ofrene blev gerne udsat for mere eller mindre ubehagelige påfund. Cereemonien her ombord bestod i, at vi blev kaldt op på dækket, og mødte her kong Neptun iklædt stor pels med krone og med trefork. Under denne mondering skjulte sig næstkommanderende, ledsaget af sin dronning og datter, også med trefork, samt en præst med sydvest. Kong Neptun holdt en lang tale, og bød os velkommen i disse nordlige farvande. Efter denne ceremoni blev vi "døbt" med et glas dejlig varmt punch. Vi rundede Islands nordvestlige hjørne, hvorfra man i klart vejr kan se Grønlands østkyst. Vi var inde i Skagafjord, denne 40 km. dybe og 25 km. brede fjord, der skærer sig ind i sydlig retning, og fortsætter i en 40 km. lang græs-dal. Nogle timers senere ankom vi til Akureyri inderst i Øfjord, eller "Eyafjord", 60 km. lang og omgivet af stejle fjelde. Akureyri er Islands næststørste by, og havde dengang ca. 5000 indbyggere. Den havde hospital, kirke og gymnasium, og ligger i et ret frugtbart område. Det nordlige Island er om man så må sige mere frugtbart end det sydlige. Lavan er mange steder dækket af et muld- eller lerlag. Her fandtes også Islands eneste skov. Den var ikke ret stor og bestod af små rønnetræer. Der var også en god havn. Meget fåreavl, samt betydelig handel og fiskeri, og stort transmelteri. Akureyri har været købstad siden 1786. Det var en køn by, og vi syntes, en mere danskvenlig befolkning.

Netop på denne tid af året var fjordens vand helt gulligt af det lerede smeltevand, der blev skyllet ud af den voldsomme strøm fra elven, der havde sit udløb her. Fjeldene til højre for byen, var dækket af sne på toppen, og vi var i juni måned. Tidligere i Reykyavik, var det jo ikke lykkedes for mig at få tilfredsstillet min lyst til at være bjergbestiger. Måske kunne der blive lejlighed til det her, og denne gang skulle jeg ikke hele vejen rundt om fjorden. Jeg kunne ikke rigtig få tankerne og øjnene væk fra dette snedækte fjeld.

Der var attertaffel om bord den første dag. Det resulterede i, at tjeneren, skrædderen og jeg måtte blive ombord, medens resten af mandskabet var på en tur, der var arrangeret til "Goda foss". Et af Islands mest berømte turiststeder. Stedet ligger ikke så langt fra Akureyri mod øst. Her er ikke mindre end ni vandfald lige ved siden af hinanden.

Dagen efter fik vi tre gutter fra klokken 12, og vi bestemte os til at nu skulle det være muligt at komme op på bjerget og op i sneen og solen. For os fra det flade grønne danske land, var det noget, der fremkaldte et stærkt ønske om at komme derop. Der er noget uimodståeligt lokkende, dragen-

de ved sådan en majestætisk bjergtop, især når solen skinner på sneen deroppe. Den ligesom kaldte på en, ikke med Sirenernes lokketoner, men med sin egen imponerende tilstedeværelse.

Det er måske ikke så let at definere dette, som jeg måske kunne kalde et bjergbestigersyndrom, som nogle mennesker bliver besat af. Måske er det lettere at analysere, hvorfor de fleste ikke kunne drømme om at indlade sig på det. Her er den overvejende grund jo nok mere fornuftbetonet. De kan ikke se nogen grund til at udsætte sig for de farer, som eksperimentet indebærer. Er bedre i stand til at vurdere hvad prisen i værste fald kunne blive. Måske er skrækslagne ved tanken om at komme for højt op. Men mon ikke alligevel de fleste mennesker altid har været besjælet af tanken om at komme opad. Enten det så var ad den sociale rangstige, eller i naturen. Op at flyve - til månen - eller ud i verdensrummet. At opleve dette at se næ-

Det er ikke altid givet, at det har noget at gøre med at være modig eller at være en kujon. Men nu er der jo nogen mennesker, hvis nysgerrighed og trang til at opleve det ukendte er større end andres. Har de fået en ide, vil de sætte alt ind på at gennemføre den, koster hvad det vil, og det kan betyde, at fornuftgrundene lider nederlag og fejles til side. Disse mennesker, vovehalse, er måske samtidig besjælet af tanken om at vinde hæder og ære. Men man må ofte stille sig det spørgsmål, om ikke det at være modig, samtidig har noget med ufornuft at gøre. Dog er det en kendsgerning, at verden har meget at takke disse idealistiske med pionerånden for. Menneskets trang til, at undelægge sig naturen er ældgammel. Det er jo nok latterligt at sammenligne vor lille ekspedition med det, man forventer at være en bjergbestigning, og som kun var vores trang til at tilfredsstille vor eventyrlyst.

Men alligevel, hvad jeg og mine to med-sammensvorne, tjeneren og skrådereren, foretog os på denne sommerdag i Akureyri på Island, hører dog vist til noget af det mest vanvittige, som jeg mange gange i årenes løb, har tænkt tilbage på med en vis uro i hårrødderne. Her stod vi så, og så op på de te fjeld, måske ikke særlig højt, men dog med sin snedækte top mod den blå himmel i den skarpe sol. Der måtte bestemt være skønt deroppe, hvor man kunne skue ned over byen, fjordens grumsede vand og de også store fjelde på den anden side.

Ukendte som vi var, med at færdes i den slags natur, havde vi ikke udrustning med af nogen art, bortset fra mit gamle fotoapparat. Had ikke drikkevarer eller madpose. Der var ikke tale om at bruge ishakker, pløkke eller reb. Og vi hængte ikke på noget tidspunkt og dinglede uden på lodrette isvægge over gabende afgrunde. Vi regnede med, at det kun ville vare 2-3 timer. Ingen var blevet oplyst om vort forehavende. Vi var i strålende humør, og glædede os til denne tur.

Fra byen var der først en slags lavslette, derefter en slags højslette, der nåede op til snegrænsen, hvorefter terrænet blev mere stejlt op ad

36. fjeldet, der rejste sig i skønne formationer. Da vi kom op i nærheden af højsletten, stødte vi pludselig på en vanskelighed. Vores videre færd blev her standset af en elv, ikke særlig bred, men som brølende og buldrende i sit løb, havde skåret sig 20-30 m. ned. Skulle den nu resultere i, at vi måtte afskrive vort mål. Vi fulgte elven et stykke syd på, og håbede på, at der ville være en overgang eller bro et sted, så vi kunne komme videre. På afstand så vi noget, der kunne ligne en overgang. Men stor var vor skuffelse da det viste sig at være en vandledning, der blev ført over. Så lægt og så? Denne vandledning var trods alt en forbindelse til den anden side. Vi besluttede at se nærmere på denne mulighed, eftersom der tilsyneladende ikke var andre muligheder.

Vandledningen, hvad det utvivlsomt var, var omgivet af en trækasse, vel ca. 30 cm. bred. Vi betænkte os, og diskuterede om vi skulle vove forsøget på at forcere elven på denne måde. Det ville absolut stille vore evner som linedansere på prøve. Men vort ønske om at komme op i sneen, var så stærkt, at vi besluttede os til at balancere over. At denne smalle trækasse kunne være rædden, eller dårligt ophængt, skænkede vi i vores ungdommelige ufornuft ikke en tanke. Eller om den i det hele taget kunne bære vores vægt, eller om vi kunne miste balansen og styrte ned på klippestykkerne i den frådende elv et godt stykke under os, heller ikke. Afstanden var vel ca. 30-40 meter. Så vidt jeg husker var det tjeneren, der først tog mod til sig og kom godt over. Vi så hvorledes kassen gyngede og buede under ham. Så var det skrædderens tur. Da han var kommet et stykke ud, satte han sig ned, og mavede sig over. Sidst kom jeg, der gik over. Ikke uden at skæve til elven neden under. Når jeg var sidst, skyldtes det ikke frygt eller mangel på mod. Når jeg gik over som en anden linedanser, og ikke kravlede eller mavede mig over, var det nok mere overmod og ufornuft, at jeg skulle vise skrædderen, at jeg ikke var bange for at gå oprejst. Måske kan det være en fordel, at være ubekymret, da nerver og frygt kan betyde fejltrin. Grænsen mellem mod og letsindighed er jo som bekendt hårfin? Her var det vel nok nærmest det sidste.

Men vi kom altså godt over, og var nu på højsletten med dejligt, ret højt græs på steder, men ikke en busk eller træer. Vi fortsatte mod fjeldet. Tilsyneladende var der heller ikke andre levende væsener at se. Blev vi tørstige, drak vi af vandet i de mange klare kilder. Det havde en vidunderlig smag. Det var jo som sagt meget fint vejr, og varmt, så varmt, at vi smed tøjet, på nær vore tykke soldaterbenklæder. Vi lagde tøjet på en knold med vore hvide huebetræk øverst, så vi lettere kunne finde det igen på tilbagevejen. Vi skulle jo op i højfjeldssolen. Efterhånden kom vi op på siden af en ret ^{stejl} klippeside med en ganske smal sti, der øjensynligt var trådt af fårene. Vi kunne nu begynde at nyde udsigten ud over fjorden med fjeldene på den anden side, elven og byen dernede. Vandet i fjorden var helt gulligt af udskyllet ler. Da vi rundede et hjørne, så vi det første levende væsen

heroppe. Et dyr som vi ikke umiddelbart, ifølge vor skolelærdom kunne klassificere. En Yeti kunne det ihvert tilfælde ikke være, Det lignede mere en miniatureudgave af en moskusokse, med en overdådig hårbeklædning, der hængte i store tjavser helt ned til benene. Det var standset lige så brat op som vi, og et par vagtsomme øjne studerede os indgående. Vi var om nødvendigt klar til at forsvare os, men dyret så ikke angrebslystent ud. Efter nærmere overvejelse måtte vi konstatere, at det blot var et af disse islandske får, der ikke i længere tid havde været under fåreklipperens behandling. Ikke vi, men det, foretrak at forlade skuepladsen.

Vi var nu nået op til snegrænsen, og skulle passere et mindre vandløb, men denne gang gik det lettere. Et stykke oppe løb den nemlig under isen og sneen. I vor tåbelighed havde vi ikke, og gjorde det ikke på noget tidspunkt, tænkt på at her i smeltetiden kunne isen og sneen bryde sammen under os, og vi havne i elven et stykke nede, uden muligheder for at komme op. Og at vi sandsynligvis ville blive skyllet ud som livløse, i fjordens kolde og grumsede vand. Fantastisk tåbeligt.

Efterhånden som vi kom op blev fjeldet stejlere, men vi nåede toppen uden besvær. Der var her nogle karakteristiske kantede søjleformede klippestykker, med flad top. Også dem skulle vi op på, så vi kunne sige, at vi havde nået toppen. Disse klippestykker er dannet af Basalt fra tertiærtiden. Ofte i regelmæssige 5-6 sidede prismeformer, og findes udbredt på Island, Færøerne og Grønland m.m. Det var et interessant syn, at se dem ligesom stablet op som byggeklodser. Fra toppen af disse kunne vi se ud over det fantastiske landskab, også på den anden side fjeldet. Et uforglemmeligt syn. Vi tog et par billeder af os selv, kun iført underbenklæder. Vi var som børn i sneen, og var glade snak og latter genlød i den klare luft og strålende sol. Målet var nået og da vi havde set os måt på udsigten begyndte vi til bagturen. Som Attilas soldater satte vi os, ikke på vore skjolde, men på vores bagdel, med hinanden i hånden, og styrende med benene, gik det i rask fart et stykke nedad i sneen på fjeldsiden. Uheldigvis åbnede mit boxkamera sig i farten, og jeg fik ødelagt et par billeder. Her var det, at jeg blev klar over, at vi i farten var røget ned over nogle tyndslidte huller, hvor jeg både kunne se og høre smeltevandet nedenunder. Igen nåede vi velbeholdne fri af disse lumske farer, og nåede ned til højsletten, hvor vi fandt vores mundering. Vi var nu begyndt at mærke en vis sult- og tørstfølelse, men kunne ikke igen finde vores gode kildevand. Vi nåede atter den famøse vandledning, og slap også denne gang velbeholdne over.

Efter ca. 8 timers forløb var vi igen, dødtrætte, sultne og tørstige, ombord vores "Dannebrog". Vi faldt om i vores køjer, og sov et par timer, hvorefter vi gik til bal oppe i byen. Fantastiske ukuelige ungdom.

Der blev altså ikke denne gang nogen fede overskrifter i dagbladene, med teksten "Tre marinesoldater forsvundet på fjeld i Nordisland".

Der manglede heldigvis hverken en tjener, skrædder eller "mesterkokken". Jeg vil ikke påstå, at jeg, i hver tilfælde senere i livet, har været besjælet af denne "bjergbestigertrang" tværtimod. Jeg har snarere set det som noget fuldkomment tåbeligt at sætte livet på spil, ved at kravle rundt på dødsensfarlige bjergsider. Men når man er blevet ældre, og tænker tilbage, vil man sikkert erindre situationer, hvor man, enten af ungdommeligt vovemod, eller ren og skær dumhed, har bragt sig selv i vanvittigt farlige situationer. Jeg kan i hvert tilfælde opremse adskillige af den slags tilfælde, som jeg ikke senere ville drømme om at foretage mig. Og man må nok takke højere magter for at man overvandt farerne med livet i behold.

Den 25 juni forlod vi Akureyri, og satte kursen østover. Rundede Islands nordøstlige punkt, og begyndte den lange rejse til vort mere grønne hjemland, med "Hvidbjørnen" som følgesvend. Vi forlod Island, og bag os lå en række uforglemmelige oplevelser.

Rejsen hjem var ret begivenhedsløs. Vejret var stadig fint, og det meste af tiden var det "havblik". For uindviiede betyder det, stille vejr og blank sø. Dog med "dønninger", d.v.s. lange rolige bølger uden bråd. Ret usædvanligt i dette farvand.

En mindre begivenhed indtrådte på hjemvejen. Ikke særlig heldig for mit vedkommende. Det var allerede tidligt om morgenen. Som nævnt var der indstalleret en saltvandstank, for at spare på ferskvandet. Der sad over vasken, 2 vandhaner med fersk og 2 med saltvand. Som også nævnt fik hs. majestæt kongen hver morgen præcis klokken 7 sin morgenkaffe. Med lidt fantasi har De måske allerede gættet sammenhængen. Den tavse mand, kongens hovmester, hentede som sædvanligt bakken med kongens kaffe præcis. Ca. 5 minutter senere stod bakken der igen, uden kommentarer. Jeg undrede mig, og så, at der var kaffe i koppen. Altså havde hs. majestæt kongen ikke haft lyst til at drikke den. Der måtte være noget i vejen. Jeg smagte på kaffen. Den smagte ærlig talt ikke særlig godt. Nærmest med lidt saltsmag. Jeg blev lidt hed om ørerne. Forklaringen måtte selvfølgelig være, at jeg havde taget fejl af hanerne, og enten skyllet kaffeposen, som man altså dengang brugte, i saltvand. Eller simpelthen lavet kaffe af saltvand. Jeg fik hermed konstateret, at man altså ikke kan lave kaffe af havvand, selv om nogen prøver at anbefale at komme et par saltkorn i. Det var en flov historie, der nok kunne betragtes som en slags majestætforbarmelse. Kongens kok, Axel Larsen, bemærkede senere på dagen uheldet for mig, men sagde bare, at kongen ikke havde været særlig tilfreds med morgenkaffen. Tilfældet var blevet refereret videre til min overordnede. Jeg beklagede, og forsøgte at give en mulig forklaring på det skete. Passede derefter bedre på med at få søvnen ud af øjnene om morgenen. "Undskyld "Deres majestæt".

I en dags tid eller to havde vi meget tæt tåge, og sejlede kun med en fart af 4 knob. Tågesirenen lød dag og nat blandet med lyden fra skibskloken, når der hver halve time blev slået "glas". Dette at slå glas er en

gammel skik. Oprindelig var det timeglasset, der blev brugt til at måle tiden med. Det løb ud hver halve time, og skulle så vendes. Så blev det afløst ved, at man slog et slag på skibsklokken hver halve time. Vagten var inddelt i seks gange fire timer. Klokken et altså to slag, klokken halv to tre slag, klokken to fire slag, klokken halv tre 5 slag også, klokken fire otte slag, og så forfra. Det kan måske siges at være en overflødig og lidt besværlig tradition, der holdes ved lige, og jeg går ud fra at den vagthavende nu mere støtter sig til sit fortreffelige kvartsur, der nok er mere præcis.

Jeg var ofte oppe på fordækket, når tiden tillod det om dagen, og nød, når det var klart vejr, at skue ud over det vidtstrakte hav, hvor intet i roligt vejr, bortset fra vor følgesvend "Hvidbjørnen", standsede øjet. Så kunne man i sandhed sige, som de gamle franske fiskere. "Åh gud dit hav er så stort, og min båd så lille". Kun på havet, og især når naturen viser sine altudslettende kræfter, føler vi små mennesker, hvor små vi i virkeligheden er, på grænsen mellem det tomme rum, og i kampen med elementerne. Vand, vand og atter vand i umådelige mængder. Utroligt, at man kan dø af tørst, ^{her} trods alt dette vand.

MASKINEN Maskinens taktfaste dunken, time for time, dag og nat, var skibets hjerteslag, der bragte os stadig nærmere hjemmet. Der var noget fascinerende ved, her på dækket, at lade øjet følge horisontens rand til alle verdenshjørner. Selv om der ude i åben sø, som regel ikke var noget mål for øjet. Men måske var det forventningen om, at et eller andet ville dukke op. Dengang i 1936, så man ikke de hvide striber fra jetmaskiner trukket hen over himlen. Og nordøen var fri for boretårne. Hav til alle sider så langt øjet formåede at se. Alligevel kunne man ikke lade være at tænke på, at utallige skibe i tidens løb havde trukket deres kølvandsstriber på kryds og tværs overalt også netop her, så langt tilbage som da mennesker for første gang satte livet på spil, for at besejre havet og nå fjerne mål. Utallige søfolk har i tidens løb ombord på diverse flydende fartøjer sejlet her, i magsvejr eller kæmpet mod bølger og stormens rasen. På land er vejene noget konkret. Noget man kan se, og som er afmærket med milepæle og vejvisere, byer og utallige kendemærker. Her ude er alle spor meget hurtigt slettet. Intet, absolut intet, fortæller om fortidens begivenheder og dramaer. Som de har gjort det fra tidernes morgen, vasker bølger og storme i deres ubændighed, hurtigt havet rent, og sletter alle spor. Over os er himlens umådelige hvælving uden ende. Under os havets lidt skræmmende dybder. Vort øje formår ikke at se igennem, og nå ned til havets bund. Se det myldrende liv af levende væsner, der jo er under os overalt. Eller se vrage af de utallige skibe, der i tidernes løb her måtte give op mod elementernes overvældende kræfter, og fandt deres sidste hvilested i mørket. Netop her, som overalt på klodens enorme vandmasser, har søfolk kæmpet i angstfyldte timer mod stormes enorme kræfter, tårnhøje bølgers knusende bråd. Her er det skæbnen, der bestemmer, om det bliver

nederlag eller sejr, med retten til at leve videre. De, der tabte forsvandt i havets dyb. Ingen spor blev efterladt af fortidens begivenheder og dramatik. Intet ragede op, ingen mindsten er rejst, ingen gravstene over de omkomne, ingen vidner. Enkelte vragester spredtes og drev i land på fjernes kyster.

Der var rygter, der fortalte, at det havde været meningen, at vi skulle have haft et møde i den norske skærgård med Hs. majestæt kongens broder, kong Håkon. Men at besøget blev aflyst på grund af de endnu ikke særlig venskabelige forhold mellem de to nationer, efter den internationale domstols kendelse i Haag d. 5 april 1933, hvor Danmarks fulde suveranitet over hele Grønland blev endelig stadfæstet.

Forhistorien begyndte vel allerede efter Kielertraktaten (14/1-1814) Norge krævede i tidens løb, at hele Grønland tilhørte Norge. Der var til stadighed gnidninger om dette spørgsmål, der havde international opmærksomhed. Situationen optrappedes ved, at Norge d. 28 juni 1931, plantede det norske flag i et område på Østgrønland og okkuperede det som hørende til Norge. Kun kort tid efter erklærede man endnu et område for okkuperet, hvorefter Danmark d. 12 juli 1931 indstævnedes Norge for den internationale domstol i Haag, der d. 5 april 1933 med 12 dommerstemmer ud af 14 fastslog Danmarks suveranitet over hele Grønland. Det havde været en meget belåten af-⁸ de affære, der skabte en del harme både her og der.

Kun i et enkelt tilfælde havde jeg lejlighed til at møde Hs. Majestæt Chr. d. X. Det var en eftermiddag, hvor jeg havde travlt med at spule "dørken", at kongen pludselig stod i døren til kabyssen. Gulvskrubben landede på dørken, og jeg stod ret, som aldrig før. En meget kort ordveksling fandt sted, idet kongen spurgte "er Larsen her?" Mit svar var lige så kort "Nej Deres Majestæt", hvorefter kongen igen forlod min ringe person. Havde jeg været en smule mere beleven, hvad jeg altså i min overraskelse, ikke var, så havde jeg, hvad naturligt havde været, spurgt, om der var en besked jeg kunne give?

Den 2^e juli passerede vi igen Kronborg, der hilste med salut. Snart lagde vi til ved toldboden, hvor der var arrangeret en meget festlig modtagelsesceremoni. De kongelige trådte igen på den danske jord, og vi indtog igen vores vante plads ved bøj nr. 1.

En eventyrlig og interessant rejse var forbi. Kongefamilien påbegyndte på et vist tidspunkt deres ophold på sommerresidenten "Marselisborg" i Århus. Vi lå derefter fast ved kajen i Århus, men sejlede hver 14^e dag til København, når kongen holdt sin audiens på Amalienborg. Vi kom altid præcis om morgenen til København, og afsejlede som oftes igen samme aften. Vi pløjede således adskillige gange Kattegats vande. Ikke altid i lige godt vejr, men jeg havde ikke besværligheder med søsyge mere. Kattegat kan eller være et ret uvenligt farvand til tider. Nok med en ret voldsom sø, men med ret korte bølger. Og det betyder, at skibet, som man siger "stamper pæle". Skibet rammes hårdt i stævnen inden det har forladt den foregående sø.

41. Dette kunne den gode Axel Larsen ikke rigtig forlige sig med. Ved en lejlighed, var der, da vi ankom tilbage til Århusbugten, flåderevu, hvor hovedparten af den danske flåde var samlet. Der var derefter, en slags taffel ombord for flådecheferne. Og da Axel ikke var særlig disponibel, måtte jeg selv stå for gryderne.

Hver gang vi ankom tilbage til Århus, efter københavnervesøget, stod en tilsyneladende meget borgerligt udseende dame, enligt på kajen og ventede. Det var såmænd "Fru Rex", vores elskelige majestæt, dronning Alexandrine, landets første dame., der stod og ventede på sin gamal. Så jævn, og dog så kongelig, var denne fhv. prinsesse af Mecklenburg-Schwerin, om hvem vor berømte digter og præst, Kaj Munk, ved en prædiken i Vor Frue kirke i Ålborg, skulle have sagt under besættelsen- "Og så beder vi da også for dig, vores kære gode dronning, som for øvrigt, er den eneste tysker, vi alle sammen ønskede vel ude af landet".

Tiden i Århus blev grundigt brugt til at se og lære denne kønne by at kende. Som sædvanligt var det tjeneren, skrædderen og kokken, der gik i byen sammen. Pengene var jo små, så det blev ikke til et udsvævende liv. Tjeneren kunne dog af og til overraske med et privat tilskud, hjemme fra Stuer. Når vi ofte ret sent satte kursen mod køjerne på Dannebrog, var det tre glade gutter i tæt gåsegang, der taktfast fløjtende "Århus tappenstreg, gik gennem de ellers nattestille gader. Det var aldrig resultatet af for meget øl eller spiritus, men kun udslag af ungdommelig livsglæde. Når økonomien tillod det, var vi ofte på Teatercafeen. Et hyggeligt sted. En af datidens schlagere var "en lille gylden ring". Jeg erindrer det fordi, der en aften var en ung pige, der sang refrain. Hun sang den godt, og jeg blev pludselig klar over, at hun sang den adresseret til mig. Jeg modtog tilbuddet, og fulgte pigen hjem. Hun boede på et værelse, et sted nede bag hotel "Royal", og var fortalte hun "hallo- dame". Krammeriet endte på sengekanten. Sengen brød pludselig sammen. Det hele var ødelagt. Iøvrigt var jeg vist lidt af en sinke på det seksuelle område. Og med datidens ret strenge moral, kan man vist roligt sige, at soldaterlivet ikke just var krydret med de store seksuelle oplevelser. Jeg har måske skuffet pigen. Jeg så hende aldrig igen.

I den tid vi lå i Århus, var vi ofte på byens stadion, hvor vi havde mulighed for at tage idrætsmarkedet. Det var dejligt at dyrke sporten, men til min store ærgrelse, fik jeg ikke idrætsmarkedet, fordi jeg manglede en disciplin, nemlig langdespring. En dag havde vi kapgang. 20 km ud ad landevejen mod nord, på en meget varm dag. Her blev jeg nr. tre.

En dag i august havde vi kronprinseparret med til Gråsten i sønderjylland. De havde netop fået overdraget Gråsten slot som sommerbolig. Dette smukke gamle slot, der omkring år 1500, blev oprettet af slægten Ahlefeldt til Søgård, havde forskellige ejere. I 1709 var det fuldført, men brændte i 1757 med undtagelse af kapellet, hvorefter de nuværende bygninger blev opført. I 1921 overtoges slottet af den danske stat, og anvendtes i en

42. årrække til folkebibliotek, offentlige kontorer og embedsbolig. Men i 1936 bestemtes det, at slottet skulle være sommerbolig for det daværende kronprinspar, og der blev foretaget en del ændringer i det indre.

Vi afsejlede fra København, ned gennem Storebælt og syd om det fynske øhav. På et eller andet tidspunkt her, blev der pludselig foretaget en meget brat kursændring. Senere blev det mig fortalt, at det skyldtes, at vi var ved at komme for tæt på en større stømsamling.

Ude i gangen, nedenfor, trappen, der bl.a. førte ned til kabyssen, var der nogle kølebokse. Om eftermiddagen lå jeg, med en køledør åben, og med det meste af overkroppen inde i boxen, for at finde et eller andet. Da jeg langt om længe, trak mig ud af det kølige rum, og skulle lukke døren, stod h.s. kongelige højhed kronprins Frederik, roligt afventende, og lænede sig til skottet. Jeg kom op, og stod ret, med noget i favnen, og sagde "undskyld Deres kongelige højhed". Fik et smil, hvorefter kronprinsen fortsatte. Endnu en gang skulle min ordveksling med en af de kongelige blive ret kortfattet.

Turen ind gennem Flensborg fjord var en meget smuk oplevelse. Fra fjorden sejlede vi ind i Nybøl Nor, hvor Gråsten by ligger. Her ved Nybøl mølle ~~RXX~~ stod, d. 28 maj 1948, de danske soldater over for tyskerne, og vandt en træfning ved General Schleppegrel, der senere faldt ved Dybbøl.

Sammen med min gode ven skrædderen, havde jeg lejlighed til at komme med ud til Gråsten slot. Vi var passagerer bag på en lastbil, der havde en del sager med ud til slottet. Som de urolige og nysgerige sjæle vi var, benyttede vi lejligheden til at se nærmere på omgivelserne. Til højre for slottet var der en let sumpet bevoksning med lavetræer, ned til den ret store sø, bag slottet. Her fandt vi en gammel pram. Fik lov til at låne den og foretog en mindre sejlads ud på søen. Kronprins Frederik stod på terrassen, og var sikkert noget forbavset over at se os, men vinkede til os.

Senere havde vi et mindre besøg i Odense, hvor vi havde lejlighed til at komme op i Odinstårnet. Det blev opført i 1934-35 af de stål-rør, der var blevet brugt til støbningen af sækkekasserne til Lillebæltsbroen. Tårnet lå på Bolbro bakke 36 m over havet, og var 140 m højt. Foruden masten på 35 m. En mindre elevator førte op i tårnet, og i 70 m. højde lå en større restaurant. Herfra var en fantastisk udsigt over landskabet og byen. Desværre blev det sprængt ved de såkaldte Schalburgtagehandlinger i december 1944.

Bortset fra vore besøg i Århus, var det nu slut med andre mål. Jeg husker fra disse ture særlig en dejlig morgen sidst i august, på vej hjem, da vi passerede Kronborg. Det var blikstille, og havet lå roligt og fredeligt, da havoverfladen pludselig blev brudt af i hundredvis af springende tun. Et fantastisk syn for en sportsfisker. Den gang var dette "big game fishing", noget af en verdensbegivenhed, hvor sportsfiskere fra så at sige hele verden hvert år i sæsonen af holdt konkurrencer her, efter disse havets giganter. I årene heromkring blev der i Skagen alene landet ca. 1 mill. ^{Kø}tun. Selv skul-

43. le jeg 20 år senere, som hotelejer i Skagen, og ivrig sportsfisker, få lejlighed til at få tun på krogen. Desværre har tunen nu i adskillige år været så godt som forsvundet fra de danske farvande, og er også ret sjælden i Nordsøen, vel på grund af den stærke forurening.

En dag blev jeg kaldt op til vor høje chef, kommandørkaptajn Åvers. Jeg ransagede min hjerne med hvad grunden kunne være. Jeg blev modtaget meget venligt, og chefen forklarede, at han havde tænkt på at invitere et par private gæster. Menuen blev fastlagt, og jeg husker, at den bl.a. bestod af "hummer parissienne". En kold hummeranretning. Jeg skal indskrænke mig til at oplyse, at det er kogte, kolde, halve hummere, hvor kødet tages ud, og lægges omvendt igen i skallerne, ovenpå gemysesalat. Sprøjtes let i kanten med mayonnaise, og dekoreret med træffelskiver. Til pynt på anretningen, blev tilberedt en stor hel hummer, anrettet på en særlig måde, på rissokkel med spyd og sommerfugle, lavet af hummerhalerne. Tjeneren og jeg ofrede gerne en friaften, og gjorde et gevaldigt arbejde ud af det. Tjeneren havde pyntet et meget fint bord. Dagen efter nød tjeneren og jeg det gode vejr på fordækket, da chefen kom ned på fordækket, og takkede os for det fine arrangement. Han overrakte os højtideligt vor belønning for, den efter vores mening kunstneriske indsats, nemlig en stor cigar med mavebælte. Mellem os blev han herefter omtalt som "cigarmanden".

Det tidspunkt nærmede sig nu, da vor værnepligt var ved at være forbi. En dag blev hele mandskabet kaldt sammen på agterdækket. Det var tidligere, et sted jeg ikke havde været, da det jo normalt var forbeholdt de kongelige. Vi blev alle placeret, oppe og nede, til et stort gruppebillede, med H.M. majestæt Chr. d. X i midten forned. Ved hjemsendelsen fik vi hver udleveret et eksemplar af dette gruppebillede.

Et par dage før hjemsendelsen, blev jeg kaldt op i officersmessen, og fik af officererne overrakt et fint armbåndsur med inskription på bagsiden, til minde om min værnepligt ombord på "Dannebrog". Det prydede min venstre arm i adskillige år, indtil det til stor ærgrelse for mig, på lumskelig vis, blev mig franarret af en graker ombord på Torms M/S "Gydda" i juletiden i Alexandrias havn i 1951.. Det var på denne, i indledningen omtalte anden periode, på hvilke jeg var "ude på de dybe vande". Også en uforglemmelig rejse, som jeg kunne kalde "ad søvejen til det hellige land". Men det er en anden historie.

En kort omtale af vore to trofaste følgesvende på turen til Island. "Ingolf", der dengang fortsatte til Grønland, var ^{III}Kadetskib, og "Hvidbjørn", lå begge under krigen, d. 29 august i Svendborg, 1943. Begge forsøgte at sejle til svensk havn. "Ingolf" blev stoppet og bordet af tyskerne i Storebælt. De havde ikke rigtig held til at sænke skibet, der med stærk slagside blev bugseret ind til Korsør. På "Hvidbjørn", nåede man at anbringe en ^{III}tidsindstillet bombe i forreste ammunitionsdepot. Mandskabet sprang samlet

i vandet. Allg blev reddet, og ved den efterfølgende detonation, gik "Hvid-gjærn ned, med Dannebrog vajende agter.

Den 9' oktober afleverede vi vor maritime beklædning, og fik udleveret vort civile tøj, inclusive min omtalte bløde hat, der i mellemtiden var kommet lidt ud af facon. Vi fik udbetalt det opsparede beløb. Gik forbi vagten ved ^{den} store smedjærnsport, og ud til det civile liv. En epoke i vort liv hærtenu fortiden til. Eventyret var slut. Vi stod, da porten faldt i bag os, på tærskelen til fremtiden. Måtte ligesom sunde os lidt, og kunne måske, ligesom Jeppe, have sagt "Har jeg drømt? - eller ~~XX~~ var det virkelighed?" Jeg kan kun bagefter sige, at jeg var meget glad for min tid "i trøjen", og at jeg ikke ville undvære et minut deraf. Vi havde ikke, i de syv måneder, haft de store problemer. Det var trods alt en beskyttet tilværelse i sammen-ligning med de barske krav som fremtiden, i det civile liv, uvagerligt nu ville stille til hver og en. Det var netop i de svære 30' vere med arbejdsløshed. Jo vist var vi da glade for at komme ud på den anden side af porten, og optage kampen for at skabe os en tilværelse. Men det var alligevel med et vist vemod, vi sagde farvel og tak for en dejlig tid. Andre skulle i fremtiden indtage vore poster, og opleve nye steder og mindeværdige begivenheder, på nye togter.

Mine to kammerater og jeg "fejrede", som traditionen var, hjemsendelsen ved at gå i byen, om/aftenen. Valget faldt på et dengang ret søgt sted, "Pra-ter", på Nørrebro. Stemningen var nok lidt trykket, ved tanken om, at vi nu skulle skilles. Drage hver til sit, og til hvad? Vi gav i natten hinanden et hjerteligt håndtryk til farvel, efter en ret kedelig aften. Ubegribeligt, at vi end ikke gav hinanden vores kommende adresser, med et på gensyn. Brutalt blev båndene skåret over. Jeg må med beklagelse konstatere, at vi aldrig har set hinanden siden. Utallige gange i årenes løb har mine tanker dvælet ved mindet om mine to gode venner, og vore oplevelser, men jeg er helt uvidende om deres skæbne i livet. Mest har jeg nok tænkt på min kære ven skrædderen, der jo hed Abrahamsen til efternavn, og var jøde. Jeg har ofte med uro tænkt på, hvorledes hans skæbne blev få år senere, da krigen kom, Hvor vi alle blev draget ind i den hektiske malstrøm af tragiske begivenheder. Ikke mindst for ^{ham og} hans slægt. Tjeneren, Wigil, formoder jeg vendte hjem til Struer, og fortsatte i restaurationsbranchen. I nogen tid efter hjemsendelsen fortsatte beğendtskabet med Axel Larsen, men krigen og store afstande afbrød efterhånden også her det nære venskab. Jeg havde dog den glæde ofte at se ham på TV- skærmen sammen måd med min tidligere lære-kammerat Konrad.

Nu 50 år efter, er M/S "Dannebrog", stadig lige velholdt og skøn at skue. Og jeg selv-- nå ja, for at bruge de tillærte glosse, er jeg vel nok blevet lidt skamfilet i skroget af tidens ubønhørlige tand.